

ELMÉN, CARL

Några underrättelser om kossakerna,
utgifne af Carl Elmén.

1810

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

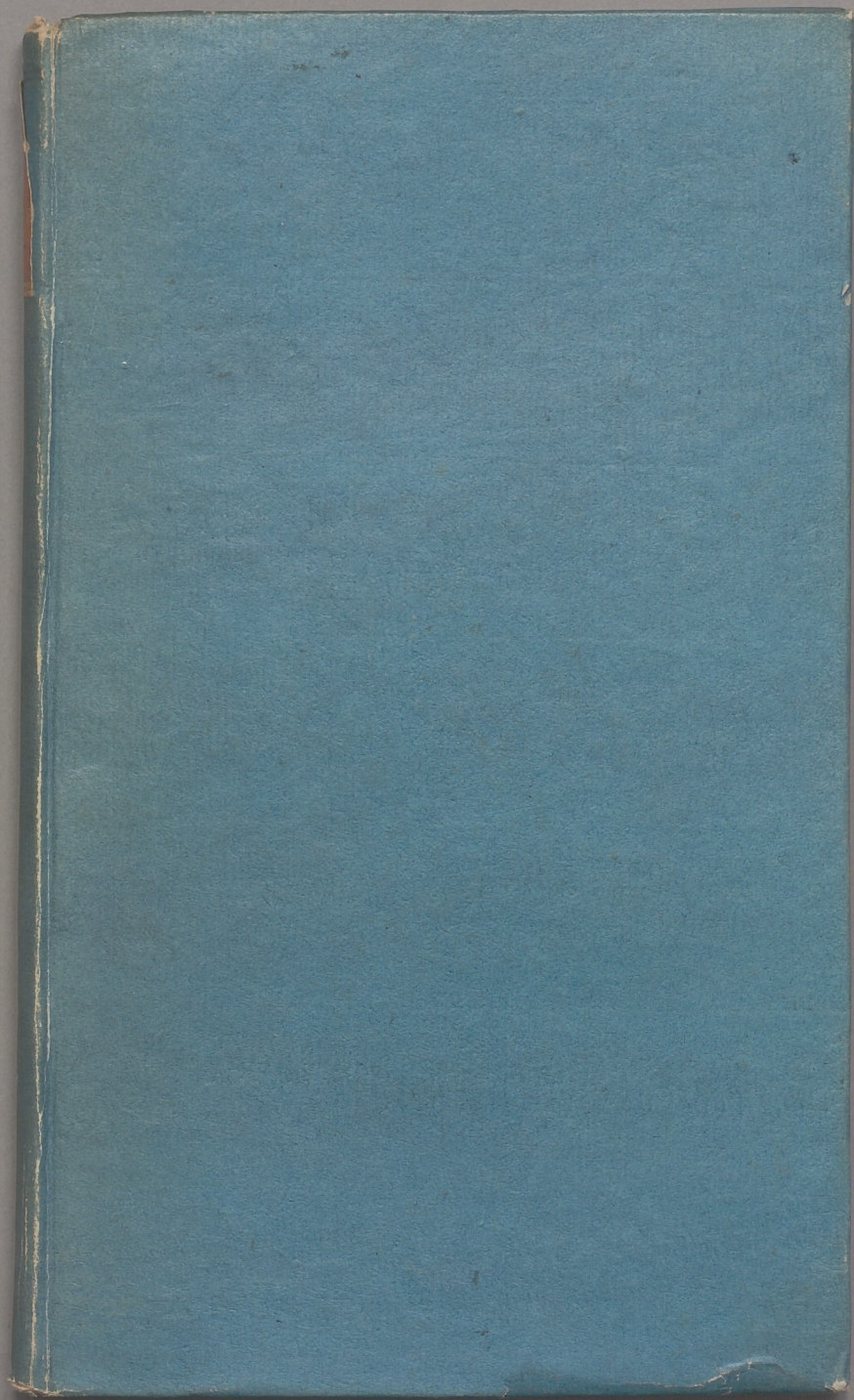
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

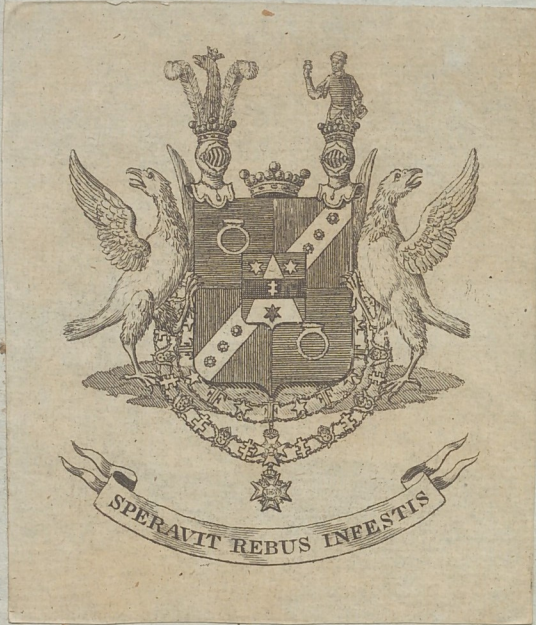
Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

AX
64

Ex. A

Sv. Smed
Hist. Ry.

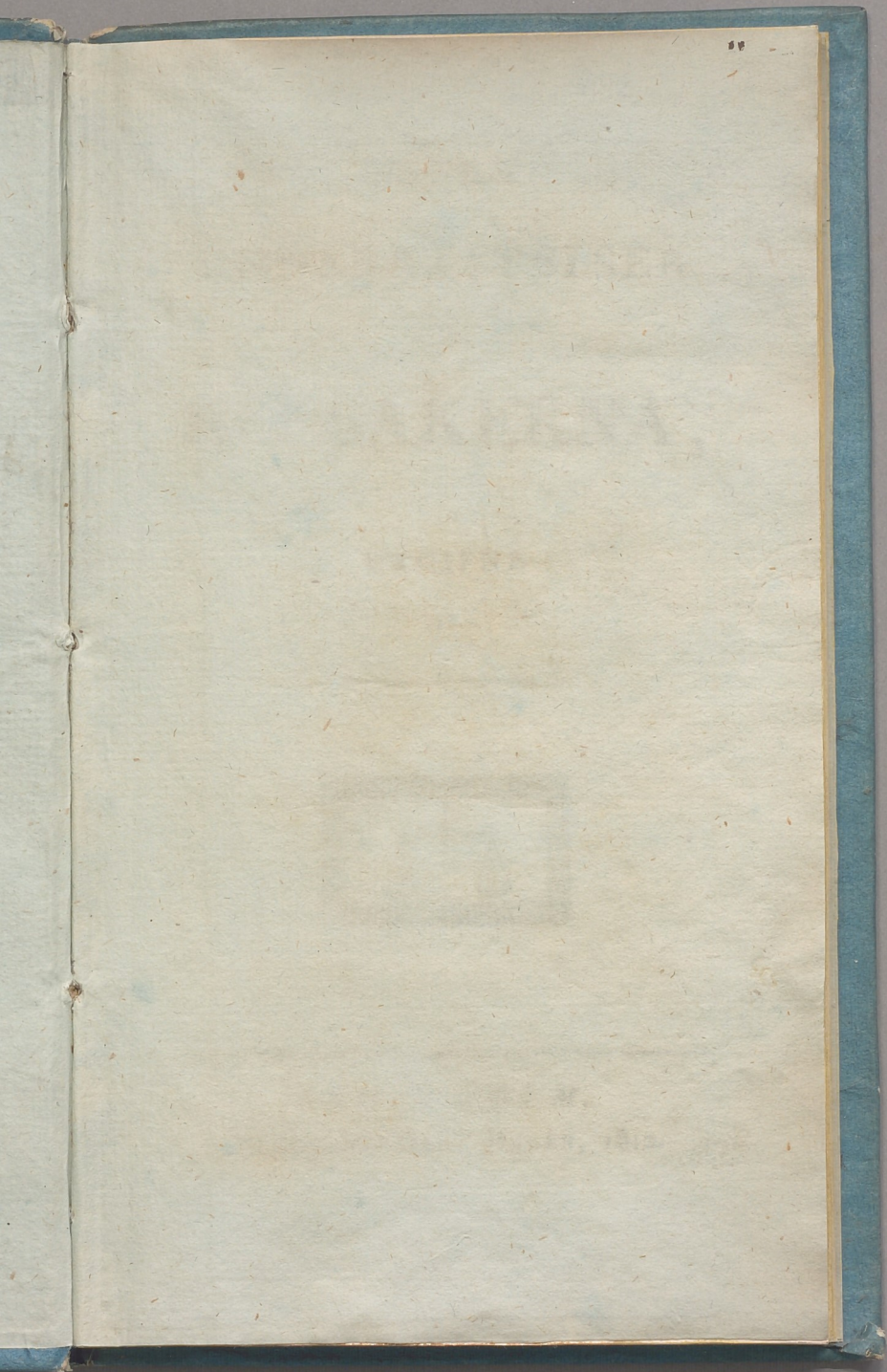
ELm'e'n.C.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Hist.

Ry.

1700-1829

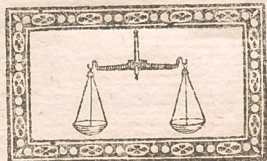

A
o
S

K
.....
.....
.....

NÅGRA
UNDERRÄTTELSE
OM
KOSSAKERNA,

UTGIFNE
AF
CARL ELMÉN.

STOCKHOLM,
Tryckte hos CARL DELÉN, 1810.

A
o

8

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИЗДАТЕЛЬСТВО
КОСМАКОВА

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИЗДАТЕЛЬСТВО

FÖRETAL.

Historien framställer knappt något forntidens folkslag mera intressant att lära känna, än Kossak-Nationerna. — Uppfostrade som Spartaner, och ständigt under vapen som Romare, skall man likväl icke se denna Republik underlägga sig jordklotet, som de sistnämde, utan endast tappert försvara sin fosterbygd och med ståndaktighet föredraga ett irrande lefnadssätts svårigheter, hellre än att sänka sig i veklighet och blifva trälar. Man skall se bland dem föräldrar öfverlåta till sina barn en trotsande stolthet och begär till oberoende, samt till arf lemna blott en Sabel med påskrift — Segra eller Dö.

Detta stridbara och tappra folk, aldrig glömskt af sina förfäders frihet

har alltid föraktat trälldomen, och
detta är det enda man icke kunnat för-
låta dem. Hvad Kossakerne gjort för
att befria sig derifrån har man ansett
som uppresningar, och insurrektion är
ett brott, när krafterne icke svara emot
företaget. Utom PETER I och CATA-
RINA II hade denna Nation ännu va-
rit i ett blomstrande tillstånd.

N
vas
pe
CA
gra
fal
ick
uta
up

*

*

Kossakerne.

Något tydligare bevis kan väl icke gifvas på den despotism, hvarmed vettenskaperna i Ryssland leddes i mörker under CATARINA II:s regering, än den Geografiska beskrifning, som på hennes befällning blef utgifven *), för att nyttjas icke allenast vid alla Ryska Lärosäten; utan äfven för all Rysk ungdom. Den uppräknar 17 stamfolk **) och 52 deraf

*) *Under titel Kratkoe Semle opisaniie Kossiskago Gosudarstva. St. Petersburg 1793, 120.*

**) 1. Slavoniska folkslag. *De uppgifvas bestå af 1) Ryssar, 2) Polackar (näst Rysstarna de talrikaste); 3) Serbier, 4) Bolgarier, och 5) Letter.*

2. Tyska — *Till dem räknas 1) Tyskar. 2) Svenskar. (De oberäknade, som träffas spridde kring hela Ryssland; finner man ännu på Dagö och andra öar vid Estländska kusten hela byar, hvilkas inbyggare äro afkomlingar från de forntidens svenskar; som der bosatte sig. De bibehålla sitt urgamla språk, seder och lefnadsätt.) 3) Danskar. (Träffas likaledes nästan öfver hela Ryssland, men på öarna Worms och Stora Rågö finnas hela byar med invånare af Dansk härkomst. Dessa bevara äfven sina urminnes seder och bruk. De skilja sig och från de öfriga Esterna derigenom, att de bruka mössor, ehuru allmänna bruket är hattar. Så väl desse Dan-*

nedstammande nationer, men Kossaker-

skar, som de Estländske Svenskarne, hafva utstått flera förföljelser, och sist genom familjerna YKKULL och WRANGEL, hvilka, efter flera misslyckade, listiga och våldsamma företag, sökte genom rättegång tvinga dem till lifegenskap. CATARINA II ofdömde deraf den välgörande Ukasen, «att i Ryssland kan ingen fri blifva lifegen, om den ock frivilligt säljer sig dertill.»)

3. Greker.
4. Armenianer.
5. Finska folkslag. De ansföras vara 1) Tchuchnyer eller Finnar, 2) Ester, 3) Liver, 4) Lappar, 5) Permiaker, 6) Syrjäner, 7) Mordvier, 8) Tchuvasher, 9) Tschere miser, 10) Votiaker, 11) Vogulischer, 12) Ostiaker.
6. Turiska, Tatariska folkslag. Af dem härledas 1) de Egentliga Tatarer, 2) Nogaiska Tatarer, 3) Kumiker, 4) Trukmanier, 5) Baschkirer, 6) Mestcheriäker, 7) Kirgiser, 8) Bucharier, 9) Barabinzier, 10) Teleutier, 11) Katschinzier, 12) Beltirer, 13) Jakutier.
7. Tcherkassier.
8. Abchasier, Osetinzier eller Kister.
- 9) Mungalliska folkslag. Dessa äro 1) Egentliga Mungallier, 2) Kalmuker, 3) Buriäter eller Bratskimier.
10. Samojediska folkslag uppräknas vara 1) Samoieder, 2) Kojbalier, 3) Karagasier och 4) Sogutier.
11. Tunguser.
12. Jukagirier.
13. Tchuktschier.
14. Koriaker.
15. Kantschadaler eller Itjulgän.
16. Kurilzier.
17. Aleutier.

na nämnas knappt sid. 172, der deras land beskrifves, och alldeles icke som en särskilt nation. — Ryska enväldet trodde genom maktspråk kunna förbyta Kossaker till Ryssar, och den vittre Amiralen PLETSCHEJEV har förmodligen af detta skäl funnit sig föranlåten att följa samma fördelningsätt. Kossakerne äro likväl ännu vida talrikare än de flesta af de uppräknade Nationerna, och af alla den ryktbaraste, åtminstone i Ryssland, ehuru Allmänna Historien icke beviljar dem något rum förrän i fjortonde seklet, och de dessutom, af en mindre kännedom, blifvit på tusen olika sätt skildrade och förblandade. En historisk och noggrann under rättelse skall öfvertyga Läsaren om san-

Desse Nationer utgjorde samfält vid 1782 års revision 26 millioner menniskor, deribland dock oberäknadt Adeln, Presterskapet, Krigsmakten, alla som hade Adelig eller Borgerlig värdighet, Embetsmän, Lärlingar, flyttande horder, samt alla inflyttade Utlänningar och Kolonister. Af dessa 26 millioner utgjorde, enligt ofvannämde Geografi, de som kallades Ryssar $\frac{1}{5}$. Sedermera har minst 5 millioner tillkommit, innan närvarande krig börjades, ty enligt 1795 års revision voro $2\frac{1}{2}$ million invånare i Curland och dess länder, och på Rysslands andel af Polen vid dess sista delning voro 3 millioner inbyggare. Möjligen har af de sednare mer än en half million stupat för svärdsugg och hunger; men man har svårt att under ett så kort krig kunna påräkna flera sådana olycksoffer. Nu anses hela folkmängden vara omkring 40 millioner.

ningen häraf, skall tillika lemna, om icke ett fullständigt, likväl ett redigt begrepp om dessa Nordens barn, och skingra de falska begrepp man efter osanna berättelser fattat om dem. Den är uppsatt af en man, som varit deras krigskamrat, rest omkring i deras land, samt studerat deras seder och historia.

SUVOROV lofvade Kejsarinnan CATARINA II, att med 50,000 Kossaker inkräkta Frankrike. Denne nye ATILAS mening med detta skryt, var visst icke att Kossakerne voro de bästa troppar i Rysska armén: tvertom ville han gifva tillkänna sitt förakt mot Fransmännen, och utmärka hvad slags krig man borde föra emot dem. En Barbar betäckt af trasor *), prydd med ett förfärligt skägg, väpnad med lans och piska, tycktes honom vara en tjenlig skräckbild att förfölja och straffa en hop, i hans tanka, upproriska slafvar.

*) Under PAULS regering var Kossakernas trasigaste tidevarf; utan stadgad sold, och nödtvungne att plundra, kunde de icke vara annat. Under CATARINAS tid hade de stundom ett lysande elände — Man såg dem ofta dyrbart klädde och genom plundringar någon gång försedde med rikt silfverbeslagna rustningar, förnämligast de så kallade reguliera Kossakerne, bland hvilka många Ryssar och utlänningar, i synnerhet Polske Adelsmän, voro intagne, och af hvilka jag personligen känt flera. Under Kejsar ALEXANDERS regering har man äfven träffat dem med ett mindre olyckligt utseende.

Den krigiska Kossak-nationen förminskas dag från dag, och snart skall hon försvinna från jorden, liksom många andra folkslag *), öfver hvilka Ryska spirans tyngd hvilat, så vida en lycklig förändring icke lättar det ok som förtrycker och utrotar dem. Deras ursprung är ännu icke väl utredt, men tyckes ej vara detsamma som Ryska folkets. Kossakerne äro förmodligen mycket utblandade qvarlefvor af de ströfvande folkslag, som fordom innehade de vidlyftiga landsträckorna mellan Wolgassloden, Tanais, Svarta hafvet och Dniperströmmen; folkslag, kända i Moskovitiska annalerna under namn af *Kosari* och *Pastinasi*, af Slavoniskt ursprung, och eviga fiender till Kieviska Storförstarna. BattiChan och hans Mongoler krossade dem vid deras genomtåg i medlet af trettonde seklet. Qvarlefvorna af dessa särskilta folkslag sammansmälte under Tatarernas herradöme, delade Ryssarnas öde och voro kufvade af samma eröfrare, intill slutet af femtonde seklet. Utan tvifvel är det under denna långa och grymma epok, som de vände sig vid Ryska Slavonska språket, likväl med bibehållande af flera ord ur deras ursprungliga tungomål. — De antogo äfven de af den Grekiska Biskopen CYRILLUS uppfunna och tillika af Ryssarne nyttjade Slavonska bokstäfver.

*) Af *Petschenegerna*, *Kasorerne*, *Polovzierne*, *Merierna m. fl.* äro blotta namnen qvar.

Efter Mongolernas fördrifvande, från hvilka de äfven tagit åtskilliga sedvanor, förblefvo de på deras omätliga *Steps*, (oppbrukade marker), och inrättade ett slags demokratisk och militärisk republik, hvilken utgjorde en gränsskillnad emellan Ryssland och Nogaiska Tatariet. Sedan de börjat blifva mäktiga och farliga för sina grannar, bemödade sig Krim Chaner, Moskovitiske Tzarerne, Turkarne och Polackarne att underkulva och förstöra dem; men sökte till slut att ingå förbund med dem. Olyckligtvis för Kossakerna lossades småningom de band som förenade deras särskilda stammar, och några släkters äregirighet fullbordade deras upplösning. De hafva likväl aldrig upphört att anse sig såsom ett och samma folk, och att handtera hvarandra som bröder. Mot slutet af 16:de seklet erkände Ukränska eller i historien så kallade Hetmanske Kossakerne Polens öfverherrskep, likasom de stammar hvilka bebo venstra stranden af Dniperströmmen undergåfvo sig Ryssland. De förbehöllo sig likväl deras gamla lefnadssätt och en del af deras sjelfständighet. De vid Wolga och Jaik förblefvo ännu fria. Det var vid denna epok som de mest beslutsamme och om sin frihet mest ömtålige drogo sig undan till sumpiga orter och nästan otillgängliga öar, olvanför Dniperns vattenfall, hvars utlopp de omsider bemäktigade sig, jemte Bog och de deromkring af

strömmar genomskurna länder. Der upp-
 rättades småningom denna besynnerliga re-
 publik, i hvilken inga qvinna tåltes *),
 och som, efter vanslägtande till ett sam-
 fund af stråtröfvare, varit så namnkun-
 nig hos Ryssarna, under benämning af
Zaporogiska Kossakerna, och i historien
 stundom under namn af Kossakerna i Lil-
 la Ryssland. Ryssarne gäfvo dem namn af
 prepositionen *za*, utom, ofvan, bortom,
 och ordet *porog*, vattenfall. Deras *Setsch*,
 eller förnämsta väningsplats och Chefens
 residens, öfverrumplades och förstördes
 af Ryssarna 1783. Zaporogerne blefvo för-
 skingrade. En del återgingo till de öfri-
 ga Kossakerna, och Först POTEKIN,
 som alltid förenade svek med makt, lät
 sedermera bortföra 60,000 till Krim, hvar-
 est han grundlade de kolonier, som än-
 nu förse flottorna i Svarta hafvet med
 matrosar, i synnerhet skärgårdsflottan vid
 Nikolajev. En del blef ock genast öf-
 verlemnad till flottorna, andre kringspri-
 de och fördelade på landtarmén **) —

*) Flere så väl äldre som nyare författare
 hafva högst orätt anmärkt, att desse Zapo-
 roger, som födde sig af rof, jagt och fiske
 hade sina qvinnor sommariiden på landet,
 men besökte dem om vintern.

**) I fall mycket är diktadt om Amazonerna, vore
 det likväl att göra all historisk sanning miss-
 tänkt, om man alldeles nekade att de funnits.
 Deras tillvarelse synes mig icke mera en fa-
 bel — Man har uttrönt bland Slaviska Na-

men nu åter till ämnet. Kossakerne hafva nästan ingenting annat gemensamt med Ryssarna, än Grekiska Religion och ett brutit språk — mindre likt hvarandra än Svenska och Danska. Deras seder, bruk, lefnadsätt, vapen och stridssätt, allt är olika; undantagande det slags öfverensstämmelse, som alltid finnes mellan närgränsande folkslag, hvilka närmas till hvarandra genom politiska band och lika religionsmeningar.

Kossakerne äro i allmänhet vackrare, större, mera verksamme, vige, skicklige, och af större personlig tapperhet än

tioner mycken energi, och deras historia är full af sådana bevis. Att älskas var hos dem ett fysiskt behof — sällan ett för deras hjertan. Om deras hemvist äro de fleste Häfdateknare oense. — Besynnerligt är likväl, att flere utsätta det på samma ställen

Zaporogerne sedermera bebott.

Amazonerne, dessa stridbara qvinnor, förviste (enl. Historien) allt mankön ur deras land, för att blifva sjelfrådande Hjeltinnor — Zaporogerne deremot talte inga qvinnor ihland sig, dels för att kunna lefva mera oberoende, dels för att bättre kunna försvara och styra sitt samfund. De förra sägas hafva, för att kunna upprätthålla deras styrelse, ärligen om våren begifvit sig till Kaukasiska bergen, för att der göra sina offer och öfverlemna sig åt karlar, enkom dithallade för att besörja om thronföljden, och hvarest de alltid återvärdt fulla med hopp om en lång qvinno-regering. De sednare rekryterade genom gossars röfjande från angränsande länder.

Ryssarne; mindre vane vid trälldom, äro de mera öppenhetige, stolte, och tala med mera dristighet. Deras fysionomier äro mindre enformiga, och de märken som trälldomen intrycker, hafva ej ännu vanskapat eller gränat dem i förtid. Kossakerne äro nomader, herdar, fiskare, krigare, plundrare och föga jordbrukare; Ryssarne äro åkermän, krämare och stillasittande; de äro af naturen ej krigiske, och i handel allmänt opålitlige. Kossakerne färdas och strida alltid till häst. Ryssarne gå eller åka. De äro förträfflige infanterister, men deras kavalleri är det sämsta i Europa. Kossaken är grym och blodtörstig under stridens hetta; Ryssen är vild och obarmhertig med kall blod.

Kossak-nationen förlorade småningom den sjelfständighet hon förbehållit sig vid sin förening med Ryssland. Man upphörde att skona dem, så snart man trodde sig kunna göra det ostraffadt *). Stor-

*) Sedan en Kossak-Fältherre förgäfvos rest till Petersburg och af PETER I yrkat Ukräns och dess Nations fordna frihet, reste några Kossak Öfverstar till Petersburg, för att yrka Kossakernas förkränkta privilegiers återupprättande. Peter afskickade dem fängslade till Reval, och lät i stället upprätta ett RegeringsCollegium i Ukrän, som skulle hafva bestånd till dess då varande Hetman SKOROPATZKI (hvilken af sin höga ålder befattade sig med intet) vore död och en annan utvald. Denne SKOROPATZKI, den namnkunniga Mazeppas efterträdare, var vunnen af

Hetman MAZEPPAS uppror, väckt af elakt behandlande, började deras förtryck under PETER I:s regering. Denne Tzar fråntog dem deras urgamla rättighet att välja sitt öfverhufvud, anställde egenvilliga värfningar *) i deras land och gjorde deras pålagor ständiga, hvilka förut endast utskrefvos för en viss sid. Retad af deras affall till CARL XII, förtryckte han deras stammar och spridde deras krigare öfver ytan af sitt vidsträckta Rike. Hans efterträdare vördade likväl ännu något deras sednaste borgerliga och militäriska inrättningar **), att ej genom för mycken

PETER på flera sätt: äfven genom giftermål inom Ryska familjen Tolstoj.

*) År 1709, då desse börjades hos Dons Kossaker, flyktade 30,000 Kossak ynglingar och slog sig till röfware-band. PETER I återfordrade dem som sina Undersätare, men fick afslag. — Han fordrade dem å nyo genom 3:ne Knjäser, dem han sände till Kossakerne som Ombud; men då desse, efter att i början hafva blifvit misshandlade, mördades med hela deras följe, uppstod det olyckliga inbördes krig som grundlade Kossakernas fullkomliga undergång.

**) Då SKOROPATZKI dog, och Kossakerne kommo för att anhålla hos den unga Monarken. PETER II om ett nytt öfverhufvud, voro omständigheterna så, att icke allenast deras begäran strax bifölls, utan de fångslade Öfverstarne blefvo frigifne och hemförlofvade, sedan de erhållit alla Kejsrerliga nådebetygelser. Den förnämste bland dem, Öfversten af Merogrod, vid namn DANIEL A-

stränghet tvinga dem att gå öfver till Turkar, Polackar eller Krimiska Tatarer; men så snart desse tre grannar ej mera voro farliga för Ryssland, blefvo Kossakerne Kronans slafvar. Deras gamla republikanska konstitution upphålles *), och jemlikheten har försvunnit ibland dem. Man har gifvit dem Adelsmän, och det är nu mera svårt för en simpel Kossak att komma till någon värdighet.

POSTEL, blef af Kejsaren hos Kossak-Nationen till Hetman förestagen och rekommenderad, hvilket och Kossakerne med högtidigaste ärebetygelser stadfästade. — Han var den sista Hetman Kossakerne kunna med skäl sägas hafva frivilligt valt.

*) Kejsar PAUL I utgaf väl en Ukas, i Nov. 1797, som återstälde Donska Kossakerna på deras gamla fot — med dessa ord: «Jag stadfäster fullkomligt, och utan undantag, Donska Kossakernas gamla författning, och har beslutit att återgifva den sin fulla kraft, för att återupprätta de urgamla former under hvilka Dons troppar alltid varit Monarken och Fäderneslandet så nyttiga. Hvad angår missbruken och förändringarne, införde af Först POTEKIN, tillhör det er, Herr Attaman (Krigshöfding), att rätta de förra och mig att ogilla de sednare, hvilka beständigt ledde att omkullkasta sakernas ordning inom Samhället.»

I stöd af denna Ukas, (ställd till General ORLOV, utnämnd till Attaman) blef deras gamla krigsordning då åter upprättad. De förblefvo dock i ett vildt elände, och man har anledning tro, att Kejsar ALEXANDER bland dem inför ett mera reguliert krigssätt.

Då de ännu voro frie, hade födseln på intet sätt inflytande på deras val af Höfding eller Stor-Hetman. I fredstider var denna Stor-Hetmans välde ganska inskränkt. Han var äfven skipare af rättvisan *), hvars former förmodligen varit

**) Nu följes Ryskt styrelsesätt, och så väl förvaltningen öfver dem som öfver deras land besörjes af KrigsAttaman och den Borgerliga styrelsen. Byhöfdingarne (Stanitschnyje Attamany) äro deras Underdomare. Högsta styrelsen åter tillhör den högsta Befälhafvande Generalen öfver Ryska irreguliera tropparna, hvilka ätfölja Ryska armén, och bestå förnämligast af nedannämnde 4 Nationer: 1:o Kossaker. Slaver som Ryssarne, och Christne som de. De äro de mest krigiske. 2:o Baschkirer af den Tatariska stam som bebör Uralbergen och Irtisch stränder. De äro väpnade med båge och pil, sabel och pik. De äta rått hästkött, mörgjordt på det sättet, att de lägga det under sadeln, rida hästen svettig, och äta det sedan utan vidare tillagning. Man har många exempel att de blottställt sig för fiendens eld, simmat öfver floder, eller begynt strider, för att åtkomma en död häst. Deras seder och lefnadssätt är i öfrigt herdelikt. 3:o Kirgiser, en oberoende och torftig Nation, som flyttar i ödemarkerna mellan Ural, Ujem, Ischimska linien och Irtisch. De hafva Muhamedanska Lärnan, ett obehagligt utseende, äro grymme, krigiske, lemna och erbjuda frivilligt mera troppar än man emottager. 4:o Kalmuker, som tro på Lama och Dalai Lama. Det är bland dem man ännu finner de andeliga skrifter der kallade Heliga Tangurska bref. De äro flyttfolkslag, och af utmärkt redlighet; man upprättar af dem några svaga troppar, hvilkas utseende, va-*

ganska enkla hos ett halfnomadiskt folk. Lagstiftande makten tillhörde Nationen, och hvarje *Stanitza* *) (by) hade en eller flere *Sotnik* (Höfding öfver 100 man), som afdömde enskilda tvister, höllo ordningen vid makt, och öfvade de krigsmän de skulle föra till striden. Flere kompanier tillsammans utgjorde en *Polk* (Brigad), kommenderad af en *Polkovnik* (Öfverste). Hvar Kossak var född Soldat; men då Staten ägde hvarken inkomster eller finanser, fick soldaten ingen sold, utan borde sjelf förse sig med häst och vapen. Och som denna Nation ej gjorde andra krig än ströftåg och plundringar, var bytet i stället för sold och belöning.

Åkerbruket har aldrig mycket sysselsatt Kossakerna. Men som deras land endast innefattar en omätligt fet och under ett lyckligt klimat belägen betesmark **), hafva hjordar i alla tider utgjort deras rikedom.

pen och sätt att strida är mera besynnerligt än fruktansvärdt — Men om dessa Nationer framdeles och på sitt rätta ställe.

*) År 1793 voro ännu i Donska Kossakernas Land 113 Stanitzer så tatrikt behodde, att man der räknade Kossak-invånare till 200000 personer.

***) *Tscherkask är förnämsta Staden i deras land, belägen der Donfloden slutas och på dess ö. Der finnas 12 Stanitzer (Kossakbyar), af hvilka en, kallad Tatariska Sloboden (Ko-*

Det är nämdt, att Kossakernas införlifvande med Ryssland var frivilligt och villkorligt. Deras jord, hvars utrymme knappast var tillräckligt för deras vandrande bjordar och en fordom stor folk-mängd, var Nationens allmänna tillhörighet. Ingen utlänning, ej en gång en Ryss, kunde der bosätta sig utan allmänt samtycke, och republiken försvarade tappert sina gränser emot grannarnes inkräkningar. Dessa slags tvister inföllo ofta, men de ägde aldrig rum emellan Nationens enskilda. Hvar och en rödjade och odlade det land han fann för godt och som låg honom närmast till hands. Om en stam eller slägt afrödjade ett jordstycke, blef den ägare dertill så länge det beboddes och sköttes af densamma; men

lonien) derföre att Tatarer bo der, som samfält med Kossaker göra tjenst. Der vexa Persikor, Aprikoser och Mandelträd, och rundt omkring finnes en mängd Mulbärsträd och vingårdar som förse med ypperliga drufvor, men hvaraf likväl litet vin tillverkas. Öfvan om Tsjerkask längs Don finnas 51 Stanitzer; vid Donetz eller lilla Donströmmen 9; vid floden Medviditza, som flyter i Don, 11; längs Chopra, som äfven faller i Don, 20 Stanitzer. Vid dessa sista Stanitzer hålles den namnkunniga Urjupinska marknaden alla år, från d. 17 Sept. till d. 10 Okt. och till hvilken Turkiska, Persiska, Tatariska, Kalmukska, Armenianska m. fl. handlande resa, försedde med Europeiska och Asiatiska Handelsvaror. Längs Busulka, som flyter i Chopra, äro äfven 10 Stanitzer.

den kunde ej öfverlåta det på en främmande, hvarken genom gåfva, byte eller försäljning. Endast fisket och betesmarkerna hafva någon gång kunnat förorsaka tvister mellan närgränsande byar; men dessa tvister afgjordes alltid i vänlighet emellan ett brödrasfolk.

Sådant var länge Kossakernas tillstånd; lyckligt, om man jemför deras fullkomliga sjelfständighet med Ryssarnas fullkomliga trälldom, hvilka sednare nu mera äro de förres herrar eller trälldomsbröder.

Efter MAZEPPA hade Kossakerne ingen StorHetman af deras egen Nation. Denna värdighet är afskaffad, och titeln har blott tjent att pryda någon af Kejsarinnans gunstlingar, såsom RAZUMOVSKY *) och POTEKIN. Fordom voro

*) FältMarshalken RAZUMOVSKY, af ordet Razum (förstånd), StorHetman af Kossakerna och bror till ELISABETS gunstling, var en frigifven Ukränare. Han är far för de ännu lefvande Razumovsky, hvilka genom egen förtjenst gjort mera ära åt namnet, än en Kejsarinna kunnat göra genom sin ynnest. Gregorius öfverlemnade sig åt forskningar i NaturalHistorien, och har gjort sig känd genom några arbeten. Han har sedan lefvat incognito i Schweitz och Tyskland. Hans bror Andreas är känd genom sina beskickningar i Stockholm, Neapel och Wien, hvarifrån han återkallades af PAUL, vid dess anträde till regeringen. Kejsaren tyckte icke om honom för vissa orsaker, men den som sett honom, kan icke tvifla om hans stora talanger. Hans utmärkte utseende lofvar dem. Alexis, en

Kossakerne mera Rysslands bundsförvänder än undersåtare, och betalte dem ingen skatt; de utnämde sjelfve det antal ryttare de villé lemna till armén, och ägde äfven rättighet att utnämna Chefen för dem. Efter hvar kampanj återkommo de att besörja om sina hjordar och hushåll, att återfionna hustrur och barn, att omlaga sina vapen och uppsodra sina hästar. Småningom har man lagt dem under personliga skatten *) såsom trälrar; de halva ej mera rättighet att utnämna deras

annan bror som lefvat utan ärelystnad, långt från Embeten och Hofstitlar, är en af dessa få som icke allenast göra ära åt sitt land, utan åt sjelfva mänskligheten. Hans upplysta kunskaper, hans seders renhet, det filosofiska bruk han gör af sin stora förmögenhet, utmärker honom mera från hopen af Ryska förnämna, än om han vore utsirad med alla Rikets Ordenstecken. Han delar med sina bröder den sällsynta förtjenst att ej rodna för sitt ursprung. Han har i sitt rum ett porträtt af sin far, med Ukränsk dräkt, hvilket han gerna viser, och berättar dervid huru fadern ankom till Petersburg och der gjorde lycka. Man har i Ryssland sett en MENTZIKOV, en BIKEN, en MÜNICH, en OSTERMAN m. fl. komma högt upp. Men deras storhet har fallit med dem: det blir ej så med familjen RAZUMOVSKY.

**) Först WJÄSEMSKI, GeneralProkurör under CATARINA II:s regering och lika stor skälmsom hans efterträdare var dum, är den som genom ett penndrag bragte Kossaker, Tutarer m. fl. Nationer till trälrar för att öka skatten.*

deras Officerare; man leder dem egen-
villigt till slagtbanken, emot Turkar, Per-
ser, Polackar och Finnar; deras tjenste-
tid är obestämd, och deras sold ingen el-
ler ganska ringa. Före P O T E M K I N voro
Kossakerne så föraktade i Ryska arméer-
na, att en *Polkovnik*, eller Öfverste, stod
under den ringaste Fändriks order. P O-
T E M K I N, hvilken af enskilda afsigter gyn-
nat och framhaft Kossakerna på allt sätt,
har afskaffat denna orimliga och opoliti-
ska förödmjukelse, och gifvit åt Kossak-
officerarne lika rang med de Ryska.

Efter beständiga försök att samman-
smälta Kossak-nationen med Ryska fol-
ket, har man slutat med att stycka deras
land och lägga deraf till närgränsande
provinser, i synnerhet till det omätliga
Guvernemetet JeKatarinoslav. Denna e-
genvilliga styckning gaf sista stöten åt
Kossakernas sjelfständighet, hvilka från
den tiden sågo sig jennade med Ryska
trälarne, och upphörde att vara en na-
tion. Då despotismen en gång börjar att
inkräkta folkets rättigheter, upphör den
ej mera dermed. Det minsta uppehåll
skulle försvaga dess styrka; den måste gå
för att hålla sig uppe, intill dess den fal-
ler i den grop han sjelf gräfvit, eller kros-
sas mot de hinder som han sjelf upp-
staplat. Förtrycket föder missnöjen, hvil-
ka förr eller sednare frambringa motstånd
eller uppror. Kossak-nationen är för det

närvarande i denna crisis; den stretar under fötterna af den koloss som förkrossar den, och hvilken hittills endast blifvit mera retad af dess vanmäktiga motstånd. Af dessa anledningar hafva en JARMAK och PUGATSCHEV uppkommit, hvilka varit nära att störta Riket. Nationens unga fruktansvärda krigare äro alltid kommenderade och spridde på gränserna; de fleste återse aldrig deras land, hvilket således blir ett rof för beherrskarens härjning. Ej nöjd med att hafva frantagit Kossakerna deras krigsmän och styckat deras land, har man äfven börjat stycka sjelfva Nationen. Flere stammar hafva med våld blifvit bortröfvade och förde till Krims osunda kuster, eller till Kubans ofruktbara landsträcka, för att återbefolka de öcknar, som Moskovitiska arméerna der tillskapat. Dessa kolonier hafva omkommit genom smittsamma sjukdomar och elände, genom svärdsägg af inbyggarna på Kaukasus, eller genom rymning. Don har blifvit beröfvad sina fattiga invånare, och Kuban, liksom Krim, hafva endast sina grafvar kvar. Förgäfves skickades deputerade till Kejsarinnan CATARINA, att utbedja förskoning från att nödgas öfvergifva fäderneslandet: någre af deras hufvudmän blefvo vunne; man skickade troppar emot de stammar som gjorde mesta motstånd, och bortdref som boskapshjordar de olycklige som ville fly undan till sina kojor och

sin fosterjord. En berättelse om förloppet torde göra läsaren nöje:

Efter P^OT^EM^KI^NS död, den siste Kossakernas beskyddare under CATARINAS regering, blef det omätliga Guvernementet JeKatarinoslav, med hvilket en stor del af deras land var införlifvadt, ett rof för gunstlingen ZUBOV. General CHORVAT, hans släkting, blef utnämnd till vice Guvernör, och begaf sig till JeKatarinoslav. Denne CHORVAT, son af en i bojor död missgerningsman, var girig, utan seder, despot och obeveklig; med ett ord: en verklig Satrap. Andre släktingar af ZUBOV fingo äfven embeten; man gaf dem stora landsträckor i Kossakernas grannskap, År 1792, då Ryssarne, i förening med Targovitz förrädarne, öfverföllu det olyckliga Polen, hade Generalerne order att bortröfva alla bondfamiljer de kunde anträffa, och skicka dem till JeKatarinoslavs och Okzakovs öcknar. Enligt en viss Generals måttliga beräkning, utgjorde antalet af dem, som drogos utur Volhynien och Podolien, öfver 20,000. Forslandet af dessa olycklige framställde ett grusligt uppträde. Stundom var det hopar af barn, hvilkas föräldrar hade undflytt eller blifvit nedsablade; ibland var det föräldrar, hvilkas barn omkommit i lågorna, blifvit förvillade i vapenbullret, eller bortröfvade af enskilda; ibland makar, rof för olika röfvare, och åtskilde för alltid. CHORVAT und-

fick en god del af detta skändliga byte; hans bror och andre ZUBOVs gunstlingar, RIBAS, ALTESTI, GRIBOVSKY, JANSCHIN och hundrade andra blefvo äfven delaktige deraf. Det är känt, att CHORVAT undfick 3000 af dessa olycklige, ALTESTI 800, GRIBOVSKY 1500, RIBAS ännu flera. En Först CANTAKUZIN köpte några hundrade Kossaker, och nästan alla jordägare i dessa ouppbrukade länder gjorde detsamma. General KAKOVSKY skickade några tusen till Krim, men få af dem hunno dit; de fleste omkommo på vägen i öcknarna, emedan man ej tänkt på deras förplägning. De stora roffarnes gods, ehuru vidsträckta, kunde ej förslå till dessa nya kolonister. De hade till en början begärt folk att odla deras ödemarker, de fordrade snart nya gods att använda deras öfverflödiga arbetare, och det var då man kastade ögonen på Donska Kossakerna. ZUBOV förstod att framställa saken under en så fördelaktig synpunkt, att Kejsarinnan, utan vidare undersökning, såsom gammal vän af delningar, afstack i Kabinettet denna besynnerliga demarkationslinie på kartan. Detta penndrag frantog Kossakerna en stor del af deras egendom, deras bästa betesmarker, och flera byar som i sekler varit af dem bebodda. De stammar som så orättvist blifvit plundrade, vågade knota; man jagade dem ur sina hemvist, och tvingade dem att lemna åt våldkräftar-

ne de älskade stränderna af Don och Donetz, de instängningar som hyst deras hjordar, de hyddor som bevarat deras slägt mot kölden, de fält som blifvit fuktade af deras svett, och deras förfäders grafvar. Man afsände omkring 6000 af dessa olyckliga till Kubans öcknar, för att der uppfylla de folkslags rum, hvilka blifvit förstörde af Ryssarne, eller öfvergifvit landet vid deras antåg. Desse olycklige Kossaker blefvo ämnade till bom emot de vilda bergsboernas ströfvande. Qvinnor och barn omkommo i stor myckenhet på vägen; karlarne gjorde uppror; man nedsablade många, de öfrige förströddes i Kubans ödemarker. Det var år 1794, under den filosofiska CATARINAS regering, som dessa särskilta folkflyttningar inträffade.

Kossakerne föreställa sig sjelfve att man beslutit deras fullkomliga förskingring. De äro missnöjde, modlöse, och börja rymma ur Ryska arméerna och från sina fruktbara fält. Verksamheten minskas, och krigslynnnet utslocknar ibland dem, sedan Turkar och Tatarer, deras eviga fiender, ej mera äro deras grannar, sedan de ej mera strida såsom en nation, blifvit förströdde i Kamtschatkas arméer, och från Kinesiska gränsen ända till Vistulens strand, sedan man inskrifvit dem i regementen och underkastat dem en annan disciplin, än deras förfäder haft, och sedan man, oaktadt deras

utmärkta tjänster, fortfar att handtera dem snarare såsom fästningsfångar än soldater.

Ryssland hade beständigt under CATARINA II 40 å 50,000 Kossaker i sina arméer *). Jaiks- och Wolga-stammarna, liksom Sibiriens, hafva vanligen ständiga stationer längs efter Kaukasus och Oremburg &c. Donske Kossakerne äro de mest krigiske, och bland deras stammar är Tschuguïev den mest namnkunniga. Den utgjorde några linie-regementter, märkvärdiga genom deras tapperhet och esprit de corps. POTESKIN hedrade dem mycket, och hade af dem upprättat ett präktigt Garde åt sig sjelf. Officerarne i denna tropp voro väl valde och ofta präktigt bevärade **). JELOVAI-

*) Enligt stadfäst öfverenskommelse och Kejsersliga försäkran skulle Donska krigsmakten alltid utgöra endast 25000 män, som ständigt höllos färdiga till uppbrott efter order, och som efter hvar fälttåg skulle återgå till sina hem samt med andra utlyttas om så fördrades.

**) Emellan Kossakerna och de öfriga Reguliera Regimenterna gifves en så stor olikhet, att man svårligen vid deras jämförelse i ett läger kan begripa att de skola tjena hvarandra — Det gifves likväl en ännu större åtskillnad mellan Officerare inom samma Regimente öfver hela armén. Så mycket kunskaper, ädelmod, belesfvenhet och höflighet man finner hos en viss klass Ryska Officerare, så mycket blir man förvånad öfver motsatsen hos den andra, hvilken endast utmärker sig från soldaten genom det fälttecken som tillkännagifver hans grad.

SKY och några af deras Chefer hade fått uppfostran, och talade Fransyska och Tyska. Tre af deras Generaler utmärkte sig i synnerhet i sista kriget mot Turkarne, PLATOV, ORLOV och JESAJEV. Den förste, en ganska vacker karl, hade visat sig tillgifven POTEKIN, och der- efter VALERIAN ZUBOV, hvilken han åtföljde på den förstörande expeditionen mot Persien. Vid sin återkomst blef han kasserad och degraderad af Kejsar PAUL. DENISOV, en annan af deras Chefer, har förvärfvat mycken ryktbarhet och anseende i Ryssland uti 1788 års krig emot Sverige, och vid Polens eröfring. Såsom han var mycket gråhårig, kallades han af soldaterna *Silfverhufvudet*, och de visade honom mycket förtroende. Hans brorson, som bär samma namn, kommanderade de Kossaker som skickades till Tyskland och Italien, och gjorde sig ryktbar vid Nerpes socken genom plundring.

Kossakernas usla aflöning och deras förbindelse att kläda och väpna sig själva, är orsaken till dessa trasor hvaraf de fleste äro betäckte, då de ej hafva tillfälle att plundra, hvarigenom de få utseende af tiggare och ståtröfware; äfven till deras usla vapen och hästar, samt till de mord, tjyfnader, eldsvådor och plundringar, som öfverallt utmärka deras genomtåg, och hvilka säkert skulle vara mindre allmänna, om de af regeringen försågos med de nödvändigaste behof.

De äro beväpnade med en 15—18 fot lång pik, hvilken de hålla lodrätt, stödd på högra stegbygeln, och nedfälla vid angreppet. Kossaken betjenar sig ganska skickligt af denna pik, för att kasta sig på hästen; med venstra handen fattar han manen, och så snart han får foten i stegbygeln, är han med pikens tillhjälp i ett ögonblick i sadeln, utan att med högra handen stödja på länden. Kossakerne bruka inga sporrar, utan i stället en stor piska hängande på venstra handen. Utom piken, hafva de vanligen en dålig sabel, hvilken de hvarken älska eller synnerligen förstå att begagna, en eller två usla pistoler, och en karbin som de sällan bruka.

Deras hästar äro små och magra, oförmögna till häftiga angrepp, men likväl outtröttliga. Uppfödda i ödemarkerna, äro de härdade för årstidernas skiften, vana vid hunger och törst, med ett ord, temligen liknande deras herrar. En Kossak vågar sällan angripa en Turk eller Tatar, hvars vighet och styrka vanligen öfverträffar hans. Hans häst är dessutom hvarken nog vig, hastig eller säker; men i längden skall Kossakens envisa ihärdighet uttrötta den skickligaste rytture och den bästa häst, i synnerhet om det är på en stor slätt och efter ett nederlag. Likväl äro ej alla Kossaker illa beridne och beväpnade. Många nyttja de vapen och hästar de kunnat förvärf-

va såsom byte; men i allmänhet lemna de dem hellre tillbaka, och gifva företräde åt sina egna tåliga kampar och lätta pikar. Deras officerare äro likväl alla väl utrustade, och många ibland dem hafva lika goda och präktiga vapen som Turkar och Polackar vanligen bruka.

Då man undantager den förut nämnda Brigaden Tschuguïev, strida Kossakerne nästan aldrig i linie. Man sprider dem i plutoner, i téten, på flankerna, eller i queuen af armén, stundom på temligt långt afstånd. De nyttjas till förposter, vedetter och patruller. Deras vaksamhet är otrolig. De smyga sig fram och undersöka öfverallt, med ett mod och en skicklighet, hvilken man bör hafva sett för att kunna begripa. Deras talrika svärmar utgöra, att man så må säga, en atmosfer omkring lägren och arméerna, hvilka af dem skyddas för all öfverrumpling och allt oförsedt angrepp. Ingenting undslipper deras genomträngande och öfvade blick; de gissa, liksom af instinkt, hvilka ställen äro tjenliga för bakhåll; de sluta af gräsets upptrampning till antalet af folk och hästar som deröfver framtågat; efter spårens mer eller mindre friskhet kunna de uträkna tiden då genomtåget skett. En stöfvare följer ej bättre spåret af villbrådet. Kossaken förvillar sig aldrig i de vildaste marker; om natten ledes hans ensliga vandring af stjernorna. Då himlen är klar, stiger han

af hästen vid den första *Kurgan* *) som händelsevis träffas; genom en lång vana af en i mörkret öfivad syn, eller ock med tillbjelp af blotta känseln, urskiljer han de vexter som trifvas på sluttningarne mot söder eller norr. Han fortfar med denna undersökning så ofta han får tillfälle, och på detta sätt följer eller återfinner han den väg han bör taga för att upphinna lägret, sitt hemvist, eller hvilken annan ort dit han ämnar begifva sig. Om dagen är solen hans säkraste ledare; vinden, hvars periodiska lopp han känner, tjenar honom äfven till kompass. Ofta rådfrågar han också fåglarna: deras an-

*) *Kurgan* kalla *Ryssarne* de små kugelformiga kullar man på vissa afstånd finner i *Bessarabiens*, *Dnisters*, *Bogs*, *Astrakans* m. fl. *Sibiriska* öcknar. De gräfningar man der tid efter annan gjort, vittna att de äro grifvställen. Man finner der vanligen urnor af grof lera, rostade vapen, ben af hundar och hästar, ofta äfven spinnen, agraffer, kedjor eller andra prydnader af guld och silfver. Man har der funnit medaljer med olästiga inskriptioner, och andra med språk, okända för våra nyare lärde. På en af dessa kullar stod *SUVOROV* under *Ismaels* förfärliga stormlöpping, på ett kort kanonhåll från fästningen. Med ögat fästadt på den i blod och lågor fördränkta staden, uppmärksam på segervinnarnes ursinniga rop, på de öfvervunnas klagan, på blodbadets gry, utropade han mellanåt med den vildaste extas och en sträf röst: *Koli! Koli! (Slå ihjel! Slå ihjel!)* Denne hisklige och menskligheten vanhedrande gubbe har tyckts njuta det ljuvaste skådespel.

tal, deras slägte, deras flygt, deras låte underrättar honom om grannskapet af en källa, en bäck, en boning, en hjord, eller en armé. Dessa moln af Kossaker, som sväfva omkring Ryska arméerna, till säkerhet för deras marcher eller lägerplatser, äro derigenom mera fruktansvärda för fienden. Deras oroliga vaksamhet, deras förmätna nyfikenhet, deras oförtänkta angrepp, hålla honom alltid, om ej i fruktan, likväl besvära honom och utspana alla hans rörelser. I en allmän träffning hålla Kossakerne sig alltid afsides såsom åskådare, och afvakta utgången, för att gripa till flykten eller förfölja de öfvervunna, bland hvilka deras långa pikar då göra stort nederlag.

Dessa verkliga fördelar, som Ryska arméerna vinna af dessa lätta troppar, äro motvägda af flera olägenheter. Kos-saken är af naturen plundrare och förstörare, och om han än icke hade detta lynne, skulle han likväl vara nödsakad att plundra för att lefva, ty man ger honom ingenting. Dessa sköflande horder, vana vid att bortskämma och förstöra hvad de ej kunna bortföra eller förtära, kvarlemnna vanligen åt den efterföljande armén endast aska och grushögar. De beröfva henne således jemte födan, äfven alla medel att fullfölja den framgång de sjelfve beredt henne. Man har deraf sett träffande exempel i sjuåriga kriget, der Ryska arméerna, efter be-

tydliga segrar, nödgades draga sig tillbaka och öfvergifva sina fördelar. De sedanare krigen mot Turkarne, Sverige och Polen, jemte expeditionen mot Persien, hafva företett samma exempel. Ryska Generalerne, som ofta gifvit prof af militäriska talanger, äro likväl okunnige i den stora konsten att proviantera; de låta sina troppar lefva för dagen; de tåla och äfven ofta uppmuntra Kossakernas röfverier, emedan det är ett gammalt bruk, emedan de ordentliga tropparne och deras Officerare också äro vane vid plundring, och ändtligen emedan Ryssarne i alla tider ej hafva fört annat än härjningskrig, äfven i de länder de velat behålla *).

Kossakernas raseri är så blindt, att de ofta uthungra sig sjelfva midt i öfverflödet. Så snart en tropp af dem inrycker i en by, blifva alla dörrar uppbrutna, och de invånare mördade, som vilja hindra plundringen. De uttömma husen, källrarne, vindarne, allt, med en otrolig hastighet. Allt byte af värde kastas i en hög, antingen på gården eller i trädgården. De dela sedan emellan sig med temlig noggranhet och rättvisa. Officerarne få naturligtvis det bästa. Hvad som synes dem onyttigt, eller hvars bruk de ej känna, hvad de ej kunna föra med sig, med ett ord, allt hvad som ej anstår dem för ögonblicket, blir genast för-

*) Se Polen, Krim — *m. fl.*

derfvadt eller förstördt. De göra sig ett nöje af att sönderslå möbler, att sprida i luften fjädern ur bolstrarne, att utströ mjöl och spannmål i smutsen, och låta hästarne nedtrampa det hö och den halm som ej binner förtäras. De sluta ofta med att sätta eld på de hus der de funnit något motstånd. De begifva sig ändtligen bort, åtföljde af de olycklige plundrades suckar och förbannelser, och skola säkert förnya samma ohyggliga uppträden vid den första boning som ligger i deras väg. Men dessa samma Kossaker, som i dag uppbränt ert hus, skola i morgon gifva er understöd, om de finna er i behof, och dela med er det lilla de äga. Ryssen är mycket mindre öppen för dessa medlidande känslor *).

Någon tid derefter återkomma desse plundrande Kossaker till de ställen de förstört, och anse sig lycklige att kunna hopsamla de half-förskämda qvarlefvorna af säd och foder, som de kringstrött. Den grymmaste hunger och brist har ofta straffat, men aldrig förbättrat dem.

*) Man har hört omtalas, äfven i Tidningarna, Major KLEISTS ömmande dödssätt, och huru Ryska arméns Kossaker rördes af hans elände och sökte att rädda honom. — Dessa samma Kossaker hade nyss förut satt eld på kyrkan i den lilla staden Kagnitz, och der uppbränt den Lutherska presten med en stor del af inbyggarna, som dit flyktat med honom.

De förlora minnet deraf, så snart de befinna sig i öfverflöd.

Följande händelser skola närmare karakterisera Kossakerna enskilt och Ryska tropparne i allmänhet. Tvenne krig hafva varit dem nog att förbyta i ödemarker och aldeles utrota folkmassan i Bessarabien och Budziak, vidsträckta landskap, belägna emellan Dnister, Prut, Donau och Svarta hafvet, fordom bebodda af talrika halfnomadiska Tatarstammar och åkerbrukande Moldaver. Botna, Buik och andra små strömmar, som slingra sig genom Bessarabiens vidsträckta slättmarker, för att utlöpa i Dnistern, och denna flod sjelf, voro fordom beklädda med små städer, såsom Kischnov, Kauschan, Tatar-Punar, der Bielgorods Chaner residerade, och af ett stort antal temligen folkrika byar. År 1768 skattade man folkmängden i detta land till 200,000 manspersoner: 1791 voro knappt 10,000 kvar; och från Bender ända till Ismael, på en sträcka af 60 mil, träffade man ej en enda hydda; knappt såg man spår efter dem som fordom varit der.

Efter slaget vid Kauschan i Sept. år 1789, framryckte en del af armén mot Polanka och Akirman; den öfriga delen blockerade Bender, dit alla invånare af den lilla staden Kauschan flyktat, som kunnat undslippa Kossakernas pikar. Under denna blockad, som räckte i fem veckor, blefvo Kauschan och alla byar der-

omkring fullkomligt förstörde och brände af Kossakerna och JeKatarinoslavs Granadörer. Några månader förut hade General KAMENSKY sjelf antändt den lilla staden Paugura och alla de byar som lågo vid Botna. Vintern inföll detta år förr än vanligt; ett häftigt snöfall inträffade, åtföljdt af orkaner, så mycket mera fruktansvärda, som dessa omätliga slätter äro öppna för alla vindar och utan allt skygd. Man var nödsakad att tänka på vinterqvarter. General PISTON, arméns Generalqvartermästare, fick sig uppdragit att förlägga dem. Denne gamle Professor från Giesens Universitet, sysselsatte sig beständigt med stjernkunskapen, och kände bättre kartan öfver himmelen, än öfver det land der kriget fördes. Bender och Akirman, på Dnisterns högra strand, hade äntligen kapitulerat, och dessa begge fästningar försäkrade Bessarabien ända till flodens ursprung. Nästföljande fälttåg skulle öppnas med belägringarne af Kilia och Ismael, de enda fästningar som Turkarne ännu innehade emellan Prutströmmen och Svarta hafvet. Efter regler hade väl armén bort inqvarteras så nära som möjligt till dessa fästningar, och detta var den enda omständighet på hvilken General PISTON tycktes hafva tänkt. Vid medlet af Nov. sattes alla troppar i marche, för att gå i vinterqvarter, genom omätliga ödemarker, bland snödrifvor och yrsnö. Soldaterne ledo

med tålmod både hunger, köld och tröttheten af dessa utmattande marcher, i hopp att göra sig skadeslösa genom en lång hvila. Några regementen, som varit under rättade om, eller varit vittnen till de byars förstöring dit man skickade dem, voro de enda som knotade. Huru stor blef ej arméns förtviflan, då i stället för de boningar man anvisat dem till qvarter, de endast funno murar och ruiner! Sanningen var den, att PISTON hade blott rådfrågat BAUERS karta, upprättad under förflutna kriget, och inbillat sig att efter namnen ännu stodo på kartan, skulle äfven orterna vara till finnandes. Med mycken godhet kunde man kanske förlåta honom detta misstag; men man kan aldrig förlåta honom, att på samma sätt hafva utmärkt byar såsom existerande, hvilkas nyliga förstöring blifvit verkställd under hans egna ögon.

Denna brottsliga försummelse hade de mest bedröfliga följder. Hela kompanier och bataljoner sågo sig nödsakade att vika af vägen, för att sjelfve uppsöka tillflykter mot köldens stränghet. All disciplin upphörde; soldaterna skingrades; många bemäktigade sig med våld eller hoppackade sig i de boningar, som blifvit anvisade åt deras mera lyckliga kamrater. Man såg kojor, knappt tillräckliga för 10 till 15 man, inrymma ända till 100, alla i brist af lifsmedel. Brigader, bataljoner,

bataljoner, kompanier, allt blef förbländadt. Här af uppkommo nya röfverier, nya eldsvådor, dem befälhafvarne hvarken hade vilja eller förmåga att hindra. Dessa förfärliga oordningar fortforo i 14 dagar, och medförde en betydlig förlust af folk och hästar, ammunition och krigsförråd; man måste göra ny utdelning. De troppar som voro förlagde omkring Bender och Akirman, borde lemna rum för dem som irrade bland öcknens snödrifvor; men dessa begge städer, redan fullproppade, och hvilkas vidsträckta förstäder äfven blifvit förstörda, kunde ej inrymma så mycket folk. En stor del af denna lidande och förfallna armé blef då tvungen att gå tillbaka öfver Prut och återvända till Moldau, till undvikande af en fullkomlig undergång. De kolonner som togo vägen åt Jassi, funno åtminstone något barade vägar; de öfrige nödgades bana dem sjelfve genom snödrifvor och de obebodda trakter som skilja Prut från Dnister. Det var först vid slutet af Dec. som de ankommo till deras nya kvarter, efter svåra marcher och kontramarcher. Det är omöjligt att göra sig begrepp om den nöd de måste uthärda. Då man ej förutsett någon af dessa olägenheter, funno de i vägen hvarken lifsmedel, furage, ved, eller skygd mot den vinterliga stormen. Vägarne från Bender till Kischnov, Hush, Zezora och Jass

Und. om Ryssl. II Del. 3

si, voro beströdda med öfvergifna eller döda hästar. Deras antal gick öfver 2000, och detta i ett land, som endast är en vidsträckt äng. Det är sant, att på vägen från Kischnov till Jassi hade man haft den försigtigheten att på vissa afstånd uppstapla ofantliga höstackar för Kavalleriets räkning; men Kossakerne gingo förut, och allt försvann. Arméns trosshästar, som gingo till Jassi, hade likaledes angripit dessa förråd, och Kavalleriet fann intet.

Hvad förlusten af folk beträffar, har den aldrig varit rätt känd, men den måste hafva varit förfärlig. Denna segrande armé, hvilken nyss bemäktigat sig tvenne af fiendens viktigaste fästningar, utan att hafva lidit någon förlust, ingick nu således mera förstörd och i större ordning i Moldau, än om den varit bragt på flykten och förföljd af en segrande fiende. På detta sätt fingo Ryssarne med hunger, köld och allt slags elände betala deras oförutseende och förstörande ursinnighet.

Den tappre Prinsen af Anhalt-Bernburg underrättade P^OTEMKIN om alla dessa motgångar; men det onda var gjordt, och General P^ISTOR undslapp med några bitande skämtord, som Först P^OTEMKIN yttrade öfver hans person och hans ifver för stjernkunskapen *).

*) Det var der Först P^OTEMKIN befalle att General K^AMENSKY ej skulle bekomma an-

Det är en sanning, att Kossakerne, en gång förflyttade långt ifrån deras vanliga *Steps*, blifva för armén mera till hinder än nytta.

Kossaken är, såsom redan är sagdt, mera tjenlig att oroa och förfölja fienden, än att strida mot honom. Tag bort ifrån honom hoppet om plundring, och hans verksamhet skall strax försvinna. Han är icke oftare djerf eller vågsam, än då han är öfvertygad att vara den starkaste, då han känner landet, är viss om återtagget, eller går till ett säkert rof. Han litar mera på sin outröttliga häst, än på sina vapen. Det är ej på afskurna landsträckor, ännu mindre i trånga pass och bergstrakter, han är i stånd att begagna dessa små finter, hvilka på slätterna kunna lyckas mot tröga fiender. Hans oskodda häst, van vid deras egna slättmarkers jemna och mjuka botten och vid det höga gräs han äfven under språnget kan beta, kan ej motstå våra hårda och steniga vägar, eller buskiga och bergaktiga trakter. Om Kossakerne gjort stora tjenester i Polen och mot Turkarna, är orsaken den att kriget fördes i ett slätt land, ringa bebodt, och betäckt med det härligaste beté; födan för deras hästar fordrade ingen omsorg, och tillät dem att ständigt vara i rörelse. Genom vanan att aldrig blifva brukade mot andra fiender

nat vinterquarter, än det land han sjelf lätit härja och de byar hans troppar uppbränt.

än dem som någorlunda hade samma seder, språk och lefnadssätt, i land der alla oordentligheter voro tillåtna, och hvilkas invånare fruktade dem genom fornsägen och flydde vid deras annalkande, hade de vant sig vid en säkerhet och en djerfhet i angreppet, hvilken på alla andra orter skulle kostat dem dyrt. Det är tvifvelaktigt om de någonsin låta underkasta sig någon riktig disciplin. Kossakerne skola länge nog förblifva Kossaker; det vill säga: att skillnaden emellan ett fiendtligt eller ett allieradt land skall af dem föga märkas, och att hvar gång de anse sig nog starke att ostraffadt plundra ett hus eller en by, skola de ej synnerligen fråga efter hvem som är ägaren.

Att försvara sig mot Kossaker i afskurna land, är ej svårt. Man behöfver blott vara förstucken i skogar, bakom buskar, i diken, eller endast bakom husen. Kossakerne hafva odugliga skjutgevär, hvilka de ej heller förstå att begagna. Deras pikar, så fruktansvärda för de flyende på ett slätt fält, blifva i skogiga trakter för dem ett onyttigt redskap. Deras hästar, långt ifrån att i sådan mark vara dem till nytta, skola tvertom blottställa dem mera för skott. Om de sitta af, äro de alldeles förlorade; en Kossak till fots blir snart ett rof för den första fiende som angriper honom. **POTEMKIN**, som älskade att göra alla slags försök med Kossakerna, formerade år 1789 af dem en

infanteri-brigad, sammansatt af 5000 man, hvilka förlorat deras hästar vid Okzakovs belägring. Detta nya slags fotfolk bibehöll sina pikar, jemte en musköt hängande i bantler. Man gaf befälet öfver dem åt SOKOLINSKY, en ganska tapper Officer, och SUVOROV formerade en kolonn af dem vid Ismaels stormning. Äggade af deras befälhafvare och de öfriga troppars exempel, försökte de stormlöpnigen med temlig frimodighet; men sedan Turkarne sansat sig från första bestörtningen, och igenkänt dem för Kossaker, grepo de dem allvarligt an med sabel i hand, och gjorde ett förfärligt nederlag på dem. Huru skulle väl desse Kossaker kunnat motstå Turkarnes häftiga anfall, hvilkas skarpa sablar spillrade deras pikar och lemnade dem blott en stump i handen? 6000 Donska Kossaker, hvilka SUVOROV äfven låtit sitta af, blevo på lika sätt förde till storms, och hade ej bättre framgång. Denna blodiga dag kostade Donska och Ukränka Kossakerna 5000 man, jemte deras tappra befälhafvare Först SOKOLINSKY, och deras bästa Officeraré. De utöste länge förbannelser öfver de Generaler, som tvingat dem att slåss på ett sätt så litet öfverensstämmande med deras plägseder.

Kossaktropparne äro i öfrigt mer att anse som ett brödraband, än som en disciplinerad krigsmakt; Ryska Regenterne hafva dock, sedan Polens förmenta öf-

verherrskap öfver Kossakerna fullleligen afträdde till Ryssland år 1686, ansett denna krigiska Nation som Ryska Rikets skyddsförvandter. Man finner likaså litet ibland dem den stränga, eller rättare sagdt den gränslösa och förnedrande subordination *), hvilken så mycket utmärker den Ryska soldaten inom alla klasser, som man sällan bland dem blir varse den mängd af nidingar, hvilka flocktals utgöra andra Ryska regementer **). Ordet Kossak betyder en lätt beväpnad krigare, och troligen är deras namn ursprungligt från Tatariskan.

Det torde icke vara ur sin ordning, att sluta denna lilla afhandling öfver Kos-

*) *As en inbillad höghet och ett antagit öfvermod, har man ofta i Ryssland sett Ryska Generaler, Ryska i ordets rättaste bemärkelse, endast tillåta StabsOfficerare stå i ett rum, och RegementsOfficerare i ett annat — Dessa Generaler hafva ändå icke varit favoriter — Ännu mera — jag har i sjelfva Petersburg känt Generaler, som skickat sina Adjutanter till en skräddare efter nya byxor, och bort med gamla till fläckmakare. NB. Ryska Generaler och Ryska Adjutanter.*

**) *Jag har i förra delen nämt hvilken klass människor vanligen utgör Ryska soldaten — men jag har icke erinrat, att då någon genom begångna brott gjort sig ovärdig att lesa inom Samhället, angifves han i städer af Gorodnitsch (Borgmästaren), och på landet af Kapten Isprawnik (Kronfogden) till soldat.*

sakerna med en kort, men sann, beskrifning om PUGATSCHEV, hvilken, oberäknade JERMAK TIMOFEJEV *) (mellan 15 och 16 seklet) och STENKA RADZIN **), är

*) TIMOFEJEV JERMAK var en äfventyrare, som jemte några Donska Kossaker idkade ströfverier, och, sedan han med sitt anhang flyktat undan en Rysk tropp af omkring 6000 man, eröfrade Sibirien (1578), hvilket han skänkte till Tzar IVAN WASILJEVITSCH II, att för sina begångna brott erhålla tillgift, som honom lifven beviljades.

***) Då Ryska befälhafvaren DOLGORUCKI lät hänga en Donsk Kossak officer, och derigenom kränkte Kossakernas frihet för mycket, enligt deras tanka, uppretade den bestraffades broder en mängd Kossaker till att, om och med förlust af lifvet, hämnas deras medbroders död och den skymf som blifvit tillfogad deras Nation. Af begär till plundring, ströfverier och tygellöshet, lyckades det STENKA (Stefan) RADZIN, de upproriskes anförare, att öka sitt anhang till 200,000 man. RADZIN var tilltagsen och tapper, men oklok. Oaktadt det lyckats honom att bemäktiga sig stora landsträckor, och att genom flera ryktens utspridande tillvinna sig en mängd Ryssar, hvilka voro i synnerhet missnöjde med Patriarken NIKOS inspärrande i kloster, lät RADZIN öfvertala sig att resa till Mosko, emedan man föregaf att Tzaren ville tillgifva honom allt, och önska- de endast se RADZIN hos sig. Oaktadt fleres varning insåg RADZIN icke förräderiet förr, än han mötte den af Tzaren honom motskickade vagn, hvarpå en galge var fäst. RADZIN blef enligt dom den 6 Juni 1671 i Mosko styckad i fyra delar. Efter hans

den ende namnkunnige Kossak-rebell och dessutom den Kossak, som efter MAZEP-PA gjort sig ryktbar. Det torde vara så mycket mera nödvändigt, som ett betydligt antal origtiga och voluminösa skrifter *) om PUGATSCHEV utkommit, och dessa äfven blifvit flyttade från boklädor till deras gömställen.

ICHELMAN **) PUGATSCHEV, son af en Kossak och född i Simoveisk, en liten by vid Dons stränder, tjente i början af sin ungdom först som simpel rytare vid den armé Kejsarinnan ELISABET skickade år 1756 emot Konungen i Preussen. År 1769 bevistade han fälttåget mot Turkarna och stridde under General PANINS befäl vid belägringen af Bender. Efter stadens öfvergång begärte han afsked, men fick icke. Han rymde till Polen och sökte gästfrihet hos Eremiter

afslivande skingrade de sammansvurne sig snart, oaktadt en ny våghals framträdde och försökte att spela RADZINS roll. Astrakan, RADZINS hufvudsäte, och hvaräst han ville residera som Konung af Astrakanska Riket, blef intagit af Ryska troppar, och 12,000 man af hans anhängare sägas blifvit hängde längs Astrakans landsväg.

*) Man har äfven sett en af dessa, af en skicklig hand, öfversatt på svenska, under namn af Jemeljan Pugatcheffs Lefverne.

**) Se kallades PUGATSCHEV i det Manifest CATARINA II lät utfärda öfver honom, dat. Tzarshoe Zelo.

af Grekiska Kyrkan, hvilka undångömde honom någon tid. Under samtäl med dem om sina fälttåg och många äfventyr, berättade han att en Rysk Officer i General PANINS armé hade, sedan han noga betraktat honom, sagt: «Om Kejsar PETER III, min Herre, icke vore död, skulle jag tro att du vore densamme.» Eremiterne tycktes ej göra mycket afseende på detta; men någon tid derefter yttrade sig en af deras kamrater, hvilken PUGATSCHEV ej förut sett: — Denne man är ju alldeles lik PETER III. — Munkarne, som buro ett hemligt agg till CATARINA II, gjorde då sin flit att förleda Kossaken, och lyckades lätt. Väl utrustad att tjena till verktyg för deras bedrägeri, reste han till staden Dubranka, och uppehöll sig der några dagar. Derifrån begaf han sig till Lilla Ryssland, och bodde bland Roskolnikerna, som der finnas i stort antal. Af fruktan att bli känd som rymmare, gick han till Kossakerna vid stranden af Jajk *), der han åt flera förtrodde sitt beslut att formera sig ett anhang, och öfvertalade dem att följa sig till Kaukasiska bergen, under försäkran att de der skulle finna mycken hjälp. Ännu viste likväl ingen att han ämnade

*) CATARINA II lät förbyta floden Jajks (förr om Rimn) namn till Ural, och Jajk- (i förrtiden de Rifeiska) Bergens till Ural-bergen, för att lättare få dessa Kossakers uppror förglömdt.

utgifva sig för PETER III; men som han förledde folket till uppror, blef han arresterad i Malokovsk och sänd till Kasan för att der dömmas. Guvernören försummade att företaga hans process, och PUGATSCHEV, som ofta i sitt fängelse besöktes af Poper, hvilka troligen kände hans hemlighet, fick af dem penningar, hvarmed han bestack sina väktare och kom på flykten. Han förenade sig genast med några af sina kamrater och begaf sig ned åt Wolga, ända till utloppet vid Irtisch, for uppföre denna flod, och kastade sig in åt Sibriens öcknar. Der ökades hans anhang med hvar dag, och då han trodde det nog mäktigt, förklarade han högtidligt att han var Kejsar PETER III, genom underverk undsluppen sina mördare.

Upproret hade redan utbrustit hos Jajkska Kossakerna — orsaken dertill var, att man hade af dem fordrat rekryter till uppsättning af ett husar-regemente, hvilka de lemnade utan att beklaga sig; men då man befalste dem att afskära sina skägg, nekade de sådant allmänt, såsom stridande mot deras urgamla bruk och tros-ceremonier. General TRAUENBERG (Lifländare), föraktade deras föreställningar och lät raka dem på torget. Invånarne i Jajk, förbittrade öfver detta våld, hvilket de ansågo som ett vanhelgande, grepo till vapen och mördade Generalen, med flere af hans Officerare. Vid början

af påföljande året kom General FREYMAN att återställa ordning i Jajk, och lät grymt straffa upprorsstiftarne; men denna stränghet retade sinnena ännu mera till hämd.

PUGATSCHEV, som ville draga fördel af dessa oroligheter i Jajk, begaf sig hemligen dit, och förskaffade sig snart vänner. Munkarne hade ock redan utspridt, att en ny Kejsare snart skulle visa sig, och folket, uppretadt mot Guvernören och soldaterna, hoppades att denna Kejsare skulle befria dem från förtrycket.

PUGATSCHEV, underrättad att Kossakerne vid Jajk ännu en gång upprest sig, och att en del af dem dragit sig undan till de ödsliga orterna, begaf sig till dem, fann genast åtskilliga som samlat sig till fiske, och angaf sig för dem såsom PETER III. Han tilltalade dem sålunda: «Jag har räddat mig från Robscha, i det ögonblick man ville afhända mig lifvet; de trolöse som afsatt mig och frukta min återkomst, hafva utspridt ryktet om min död; jag har varit tvungen att förkläda mig till Kossak, att bära vapen för mina förföljare, och att sedan dölja mig bland de rättroende, för hvilka jag gjort mig känd. Sedan jag blifvit underrättad att de tappre Kossakerne i Jajk beslutit afskudda våldkräktingens ok, har jag kommit att kasta mig i deras armar, och att i spetsen för dem söka hämd.»

Kossakerne voro ej svåre att förleda. Genom Munkarna förut beredde, att snart få se en Kejsare ibland sig, hvilken skulle beskydda deras religion, trodde de allt hvad PUGATSCHEV sade. De erkände honom för PETER III, svuro att återsätta honom på thronen och att uppoffra allt till hans försvar. PUGATSCHEV, åtföljd af dessa Kossaker, af sina första anhängare, och af många andra som samlades under hans fanor, angrep de nybyggen Kejsarinnan upprättat på stränderna af Irgis. Han behöfde deras vapen och hästar, och borttog dem, men gjorde dem ej något annat ondt; ty i början visade han en mildhet, som likväl snart öfvergick till den grufligaste grymhet. Med 14,000 beväpnade män visade han sig vid Jajks portar, och skickade till Guvernören order att uppgifva staden, underskrifne: PETER III. Guvernören vägrade det. PUGATSCHEV gick till storms, men blef modigt afslagen. Då han såg det vara omöjligt att med våld intaga fästningen, beslöt han att blockera den och tvinga den genom hungersnöd. Äfven detta var förgäfvets. Fastän garnisonen var nödsakad att lefva af hästar, ja till och med af kokadt läder, kapitulerade den ej, utan återhöll invånarne, som ville öppna portarna för PUGATSCHEV. Denna garnisons nit och tålmod blef belönt; en stark Rysk corps kom att rädda den från det öde rebellerne utan tvifvel hade ämnat.

PUGATSCHEV dröjde ej att göra sig skadeslös för denna motgång. Han angrep närmaste nybyggen, och intog med sabeln i hand de tvenne första fästen som försvarade dem. Tatischeva gjorde mera motstånd; men som den var byggd af trä, blef den öfverlemnad åt lågorna, och garnisonen måste rädsla sig med flykten.

Då Guvernören i Orenburg blef underrättad om rebellernas framsteg, skickade han troppar emot dem, under Öfverste BULOVS befäl; men denne Officer ägde hvarken mod eller försigtighet, utan blef af PUGATSCHEVS troppar öfverrumplad i de trånga bergpassen, och gaf sig fången utan motstånd samt blef obarmhertigt nedsablade. De af hans soldater som ej ville taga värfning hos rebellerna, blefvo krigsfångar. General TSCHERNISCHEV, som med en annan fördelning skulle förena sig med BULOV, var lika oförsigtig, och undergick ett lika öde.

Sedan PUGATSCHEVS armé blifvit mycket förstärkt, både genom tvungna värfningar och Kossakers sjelfvilliga tillopp, företog han sig att belägra Orenburg. Guvernören hade redan försvagat sig genom åtskilliga detachementer mot rebellerna, och de soldater han hade kvar, voro ej i stånd att försvara fästningen. Orenburg hade säkert blifvit tagit, om ej garnisonen i Krasnogorsk skyndat att undsätta det. Sedan denna garnison tappert banat sig väg midt igenom de be-

lägrande, kastade den sig in i fästningen, hvilken derigenom räddades.

Ryktet om PUGATSCHEVS eröfringar förvärfvade honom nya försvarare. Hela horder begåfvo sig under hans befäl. Baschkirerne, som lefva af jagt på Rysslands område, förklarade sig för rebellerna. Kirgiserne följde snart dessas exempel, och Budziakske Tatarerne, hvilka Kejsarinnan låtit föra till Wolgas stränder, efter Benders eröfring, kunde ej förlåta denna Prinsessa deras förflyttning, utan gingo äfven öfver till PUGATSCHEV. Upproret spriddes till de öfriga kolonier i dessa landskap. De bönder som nyttjades vid koppargrufvorna och gjutverken, öfvergåfvo arbetet för att gripa till vapen.

PUGATSCHEV visade mycken drift vid Orenburgs belägring. Medan en del af hans troppar stodo i löpgrafvarne, gingo andre att borttröfva kopparn som fans i grufvorna, och göto deraf kanoner och kulor, med hvilka han besköt staden. Han använde en del af vintern till denna belägring, och under denna tid öfverlemnade han sig åt den högsta liderlighet och grymhet.

Rebellerne hade vid den tiden en så talrik armé, att de regementer som skickades från Kasan, voro flera gånger i fara att öfvermannas under försvaret af de bergpass som skilja denna stad ifrån Orenburg. Sedan en corps af 10,000 Kal-

muker gjort uppror i grannskapet af Stavropol, förenade sig desse med PUGATSCHEVS troppar; men hvad som i synnerhet gjorde hans armé fruktansvärd, var ett stort antal Polackar, som CATARINA förvisat till Sibiriens öcknar. Stolt öfver så många fördelar, fortfor PUGATSCHEV att öfversvämma och härja Guvernementet Orenburg. Den lilla staden Ufa var den enda som vågade motstå honom. Han anförtrodde dess belägring åt en af sina befälhafvare, och marcherade sjelf direkte till Katarinenburg, der han visste att nymyntad koppar till ett belopp af en million Rubler var förvarad. En slump räddade denna stad. Just då PUGATSCHEV var den nära, fick han en falsk underrättelse, att en Rysk armé, starkare än hans, antågade från en annan sida. Han trodde det, saktade sin march, för att samla sin hela styrka, och gaf derigenom de regementen som voro spridda på Sibiriska gränsen, tid att försvara Katarinenburg.

I början då PUGATSCHEV grep till vapen, var han trogen de lärdomar han undfått af Eremiterna i Podolien och af Roskolnikernas prester; han visade mycken återhållsamhet och fromhet, bar biskopsdräkt, gaf folket välsignelse, försäkrade att han för egen del hade ingen ärelystnad, och bedyrade att hans enda afsigt vore att sätta sin son StorFörsten på thronen, och sedan sluta sina dagar

bland de fromma eremiter, som gifvit honom en fristad då han undslupit sina mördare. Detta uppförande förskaffade honom anhängare, och andra medel gifvo honom segrar. På den tiden förenade han mod med verksambet, och försummade ej något tillfälle att vidt utspri- da farhågan för sina vapen. Han nyttjade med skicklighet sin kännedom af landet der han förde krig, och de fördelar som voro att vinna genom fiendens svaghet eller oförsigtighet. Ifrån plundringen af en landsträcka flög han till en belägring, och knappt hade han intagit en stad, förrän han gick att bjuda ett fältslag; men denne man, som så hastigt segrade öfver lyckans ovilja, förstod ej att bära hennes ynnest. Framgången gjorde honom högmodig; han trodde att alla hinder skulle blifva lätta att besegra. Han upphörde att förställa sig, öfverlemnade sig åt sin blodtörstiga böjelse, och åt sina djuriska lustar; lät sina anhängares entusiasm kallna, gaf sina motståndare tid till rustningar, och stannade däraktigt midt i sin bana.

Upprorsandan hade sträckt sig ända till Mosko. ROMANZOV hade ej vågat försvaga sig genom någon hjälpsändning dit. Mosko försvarades endast af 600 mans besättning. PUGATSCHEV behöfde blott visa sig, för att göra sig till mästare deraf; men han försummade att be- gifva

gifva
han
utan
ken
tit s

nyttj
Han
de
och
neds
som
helle
le, s
drop
ska
mots
gare
ta, r
te al

land
tiga
mych
gift
med
att i
att fi
sand
före

ta e
och

U

gifva sig dit. Genom detta fel förlorade han ej allenast den första staden i Riket, utan ock en armé af 100,000 trälrar, hvilken väntade honom der, och skulle brutit sina bojor vid hans annalkande.

I sjelfva de provinser der han segrat, nyttjade ej PUGATSCHEV sina fördelar. Han tillbragte större delen af vintern med de onyttiga belägringarne af Orenburg och Jajk. Det var vid Orenburg han lät nedsabla alla Officerare och Adelsmän som fördes till honom; han skonade ej heller deras hustrur och barn. Han vilde, sade han, utgjuta ända till sista blodsdroppen af den högmodiga och tyranniska Ryska Adeln. Till en besynnerlig motsats, gaf han åt dem af sina anhångare, på hvilka han trodde sig kunna lita, namnen af Rikets första släkter, jemte alla dess särskilta ordenstecken.

Han stötte sig med en del af sina landsmän, genom trotsande af de andäktiga fördomar, för hvilka han i början så mycket ifrat. Oaktadt han flera år varit gift med Sofia, dotter af en Kossak, och med henne haft 3 barn, fruktade han ej att i Jajk äkta en allmän qvinna, och att fira bröllopet med utsväfningar, passande för den person med hvilken han förenade sig.

Kejsarinnan började allvarsamt frukta ett uppror som hotade hennes thron, och blef betänkt att hindra dess framsteg.

Hon hemkallade General BIBIKOV från Turkiska gränsen, och befallte honom tåga emot rebellerna. Hon utgaf dessutom flera Ukaser, hvilka, oaktadt hennes låtsade kallsinnighet, bevisade att hon verkligen fruktade PUGATSCHEV. I den första ger hon tillkänna, att hon skickat General BIBIKOV med ett tillräckligt antal troppar att dämpa upproret: I den andra befäller hon folket att hädanefter ej lyda andra lagar än dem, som af Kejsarinnans egen hand blifvit underskrifne: I den tredje kallar hon alla 13 mmare, i synnerhet af Donska och Jajkska Kossakerna, att återgå under sin rättmätiga Regentionas fanor, och lofvar dem en allmän amnesti ända till den 1 April följande året: I den fjerde förklarar hon PUGATSCHEV fågelfri, och utfäster en belöning af 100,000 rubler åt den, som lem-nade honom lefvande eller död.

PUGATSCHEV på sin sida sparde ej heller manifester, och nyttjade alltid namnet PETER III. Genom ett af dessa gjorde han alla bönder fria. Han lät äfven slå rubler, med sin bröstbild och denna inskrift: PETER III, *alla Ryssars Kejsare*; och på baksidan lästes: *Redivivus et ultor*.

Emedlertid hade General BIBIKOV redan inträffat i Kasan. Underrättad att rebellerne intagit Sakmara *), skickade

*) Ett fäste vid Ujska Linien vid floden Samara.

han en del af sin armé att återtaga denna ort. Belägringen räckte länge, men rebellerne öfverlemnade till slut staden med 8 kanoner och 200 krigsfångar.

Adeln i Kasan blef af General BIBIKOV inbuden att med honom förena sig till upprorets dämpande. Den var villig att försvara sin egen sak. Dess exempel följdes snart af Simbirsk, Penza och flera distrikt, och de regementen som genast upprättades, ökade betydligt BIBIKOVs styrka. Kejsarinnan skref till BIBIKOV: «att hon med tacksamhet ansåg Kasanske Adelns nit, och ville sjelf vara ledamot af detta samfund, samt inskrifvas som borgare i staden Kasan.»

ÖfversteLöjtnanten GRINOV vann första fördelen vid Alexejev; efter ett hårdnackadt motstånd öfvergäfvade rebellerne fältet, och efterlemnade 3 metallkanoner. Få dagar derefter blef han öfverrumplad under marchen, — men segrade på nytt. Någre af BIBIKOVs Officerare vunno fördelar i strid med särskilda Tatarcorpser. Likväl ökades rebellernas antal och dristighet med hvarje dag; de skockades från alla delar af östra Ryssland, och härjade en landsträcka af mer än 600 mil.

General BIBIKOV, i spetsen för 35,000 man, tvingade PUGATSCHEV att upphäffa Orenburgs belägring, der redan den gruffligaste hungersnöd började uppkomma. Rebellerne drogo sig undan till Tatischeva. BIBIKOV lät förfölja dem ge-

nom en Prins GALITZIN, med ett betydligt antal troppar. GALITZIN angrep PUGATSCHEV tappert, men erhöj ej denna gång någon afgjord fördel. Han såg att rebellernas vilda oförskräckthet var styrd af Officerare, hvilka ej vunnit alla sina kunskaper i Baschkirernas öcknar eller under Kalmukernas tält.

Då PUGATSCHEV drog sig undan för Prins GALITZIN, ändrade han hastigt sin marche, och angrep BIBIKOV, hvilken endast behållit den svagaste delen af sin armé. Striden var blodig; Ryska Generalen förlorade der lifvet. GALITZIN, upptänd af begär att hämnas BIBIKOVs död, angrep rebellerna på nytt bredevid Kargaul, tolf mil från Orenburg; nedsablade ett stort antal, och skingrade de öfriga. Denna dagen stridde PUGATSCHEV i 6 timmar; men då han såg sig på alla sidor öfvergifven, tog han flykten, och räddade sig med möda på Urals bergspetsar. Hans anhängare uppsökte honom snart, och visade sig på nytt med en betydlig armé, intog åtskilliga orter öster om bergen, och öfverlemnade åt lågorna dem som gjorde minsta motstånd. Angripen af en Rysk corps, tvingades han att fly på nytt till de mest otillgängliga höjder. Han beslöt der att genom något lysande försök upprätta sin krigslycka, nedsteg hastigt från Urals bergspetsar, och skyndade till Kasan, men lemnade under vägen öfverallt spår af sin

grymhet. Han uppbrände äfven Kasans förstäder. GeneralMajoren PAUL POTECHKIN, Guvernör i provinsen, skulle kunnat afhålla PUGATSCHEV, eller åtminstone förhindra Kasans uppbrännande, men inneslöt sig hellre i fästningen, der han, af rebellerna belägrad, säkert blifvit tagen, om ej MICHELSON *) kommit till hans undsättning. PUGATSCHEV vågade ej en gång afvakta MICHELSON; han upphärdte hastigt belägringen, och begaf sig på flykten. MICHELSON förföljde och upphann honom, oroade honom i tre dagar, och slog honom till slut fullkomligt, efter en lång och blodig strid. PUGATSCHEV upphörde ej att försvara sig, förrän han endast hade kvar omkring 300 Kossaker. Med denna lilla tropp, hvars tapperhet och trohet underhöll bedragarens hopp, gick han öfver Wolgaströmmen, och kastade sig in i öcknarna.

Detta nya nederlag hade bort afskräcka alla dem som ämnat förena sig med rebellerna. Likväl såg PUGATSCHEV svärmar anlända omkring sig af Kossaker, Kalmuiker, Baschkirer och bönder, hvilka, lifvade af namnet frihet, och af

*) Då ännu endast Kapiten, men sedan snart Öfverste, och efter PUGATSCHEVS tillfångatagande, General — död Kommenderande General en Chef emot Turkarna för ett par år sedan, och lika ryktbar för sina talanger som för sitt ädelmod.

begäret att undfly sina förtryckare, grepo till vapen och öfvergåfvo sina arbeten. Stolt öfver mängden af sina troppar, hvilka tycktes öka sig lika snart som de förstördes af Ryska kanonerna, beslöt han att angripa Mosko. Hans anhängare fortforo att underblåsa upprorselden, och folket väntade honom som en befriare; — men det var för sent. Just då PUGATSCHEV satte sig i marche, fick han underrättelse att Ryssland slutat fred med Turkarne; han fruktade då att blifva öfversvämmad af FältMarskalken ROMANZOVs hela armé, och syftade åt en annan sida med sina vapen. Underrättad att några Ryska regementen kamperade på stranden af Wolgafloden, nedsteg han längs efter denna flod, öfverrumplade Ryssarne och bragte dem i oordning. Han intog med storm 2 eller 3 små fästningar. Saratov var ibland dessa. Kommandanten visste det öde som förestod honom, och nyttjade det ögonblick då segervinnaren öfverlemnade sig åt plundring, för att med blotta 50 man rädda sig. Staden Demitrevsk öfverlemnades åt PUGATSCHEV genom förräderi. Likväl var han nog grym, att der låta spetsa Guvernören. Under hans vistande i Demitrevsk berättade man honom att Astronomen LOVITZ, Ledamot af Petersburgska Vettenskaps-Akademien, arbetade i grannskapet. Han gaf genast befallning att hämta honom, och då denne fredlige

lärde kom inför honom, gaf han befallning att upphöja honom i luften på Kosakpikar, för att vara närmare stjernorna. Men så mycken omensklighet skulle snart möta en gräns, och det var just dessa ytterligheter som gjorde Kejsarinnan säker.

Sedan denna Prinsessa blifvit befriad från kriget med Turkarne, gaf hon befallning att skicka nya troppar emot rebellerna, och anförtrodde befälet åt General PANIN, som gjort sig namnkunnig genom Benders eröfring; han marcherade nu mot PUGATSCHEV, som i detta ögonblick kringrande Czaritzin, och ämnade utan tvifvel åt denna stad Saratovs öde: men han blef nödsakad att hastigt upphäfva belägringen. PANIN skickade undsättning till Öfverste MICHELSON, som dermed afskar PUGATSCHEV all tillförsel af lifsmedel, uthungrade hans armé, och angrep honom i det ögonblick han med flera trossvagnar och en mängd qvinnor som åtföljde honom, skulle genomgå bergpassen. Oaktadt deras ofördelaktiga ställning, ville rebellerne icke gifva sig fångna. Flere af dem föllo på platsen; ännu flere förgingos i bergsbranterna, der de sökte att rädda sig. PUGATSCHEV öfvergaf ej slagfältet, förrän han förlorat alla medel till försvar. Han simmade ännu en gång öfver Wolgaflo den, vandrade genom den vidsträckta öcken, som skiljer denna flod från Ufem, och befann sig se-

dan nästan på samma ställe, der han börjat höja upprorsbaneret. Flere af hans vänner hade åtföljt honom i hans flykt; men hungern, tröttheten och modlösheten förmådde ett stort antal att öfvergifva honom. Oaktadt detta, skulle han länge nog bekymrat Riket, om ej förraderi kommit Ryska arméerna till hjälp.

ANTIZEV, PUGATSCHEVs närmarste förtrogne, och den mest ansedde befälhafvaren bland Kossakerna, hade blifvit fången, och man betjente sig af honom för att återvinna hans landsmän. Man slösade på honom gåfvor och löften, och uppdrog honom att försäkra sina landsmän att det gamla bruket att gifva dem någon särskilt betalning för gränsvakningen, skulle åter blifva upprättadt. Utgifterna för Turkiska kriget hade gifvit anledning att indraga dessa utbetalningar, och detta var en af orsakerna till Kossakernas uppresning.

Medan ANTIZOV uppgjorde denna förlikning, företogo sig tre andra Kossaker, likaledes bestuckne, att öfverlemana PUGATSCHEVs person. Alla tre hade dittills bevisat honom trogen tjänst, och vunnit hans förtroende. Deras namn voro TWOGOROV, TSCHOUMAKOV och FIDULEV. En dag då de befunno sig ensamme med PUGATSCHEV, ville de nyttja list. — «Då vi på alla sidor äro omringade af fiender, sade TWOGOROV till honom, tycker jag att vi ej kunna gö-

ra bättre än att gifva oss, med villkor att få nåd.» — Föreställningen att gifva sig, var PUGATSCHEV förhatlig; han svarade ej ett ord, utan drog sin dolk och ville genast afstraffa den som vågade gifva honom ett fejt råd. De tre Kossakerne iakttogo alla hans rörelser, kastade sig på honom, afväpnade honom, bundo hans händer på ryggen och förde honom genast till GeneralMajoren SAMAROVs läger, nära invid. SAMAROV skickade PUGATSCHEV till Simbirsk. General PANIN inneslöt honom i en jernbur, och lät föra honom till Mosko, tillika med några af hans förnämsta medbrottsliga.

Så snart Kejsarinnan blef underrättad att PUGATSCHEV var fångslad i Mosko, utnämde hon en Kommission, hvilken i förening med Senaten skulle dömma upprorsstiftaren. Hon föreskref derjemte, att man borde nöja sig med bekännelsen af hans brott, utan att genom torturens tvång söka upptäcka hans medbrottsliga. Hon fruktade utan tvifvel att den brottsliges bekännelser skulle tvinga henne att straffa för mycket, och derigenom störta Riket i nya oredor.

PUGATSCHEVs dom innehöll att händer och fötter skulle afhuggas, uppvisas för folket, samt han sedan mista hufvudet och steglas; men han undergick ej detta grymma straff. Någre påstå att han undslapp det på hög befallning, andre att bödeln var mindre omensklig än dom-

arne. Vare huru det vill, är det likväl en sanning, att man genast afhöggs honom hufvudet, och delade hans kropp i fyra delar, som uppsattes på särskilda ställen i staden. Fem af de förnämsta rebellerna miste äfven hufvudet. Andre fingo knut och skickades till Sibirien.

Sådant var slutet af ett uppror, hvilket länge satte CATARINAS lif och thron i fara, och kostade Riket förstöringen af ett stort antal städer och af mer än 250 byar; dessutom afbrott i Orenburgska grufarbetet och Sibiriska handeln, jemte flera tusen invånares blod. PUGATSCHEV skulle säkert aldrig kunnat bibehålla Ryska Kronan; men de missnöjde önskade att han skulle inkräkta den, utan att kanske sjelfve veta till hvilkens nytta.

Anledning och början till PUGATSCHEVS uppror var följande: Presidenten i KrigsCollegium Grefve ZACH. TSCHERNITSCHEV hade genom orimliga upptåg, dem han kallade förordningar, och tvert emot Kossakernas rättigheter, ganska mycket plågat Dons och Jajks tjenstgörande Kossaker. Desse sände deputerade till Presidenten och reklamerade sina privilegier. TSCHERNITSCHEV afspisade dem med toma ord. Andre deputerade kommo: de afspisades med stockprygel. Desse misshandlade deputerade blefvo egentligen Chefer för upproret. Sju af de mest behjertade bland dem uppgjorde en hemlig plan, efter hvilken de skulle föregifva

att PETER III. ännu lefde och att CATARINA borde nedlägga Regeringen. Hvad som lättade detta företag, var, att en stor del af menigheten verkligen trodde PETER ännu lefvande, emedan ingen själamessa var hållen efter honom: — en högst vigtig omständighet i Grekiska Läran. De sju rebellerne kastade lott hvilken som skulle agera PETER III. — Lotten föll på PUGATSCHEV, den dummaste af dem alla. Rätta stunden till uppresningen var ännu icke inne då han kom till Munkarna, hvilka, ehuru okunnige om hans plan, af hat till CATARINA påskyndade den.

Tillägg om Kossakerna.

Kossakerne, hvilka enligt flera författare i äldsta tider kallat sig Kozarer, delade sig egentligen i tre stammar *), de Donske, Jajkske och Ukränske. De förstnämde hafva alltid varit och äro ännu de stridbaraste; de Jajkske hafva alltid ansetts vara de mest vilda, och de Ukränska Kossakerne de mest hyfsade.

Detta folkslag var redan känt år

*) Så väl i Ryssland, som i allmänna historien, har Kossaknamnet blifvit talrikt utdeladt; man kallade t. ex. Kossaker all den milis som nyttjades vid Ostroger (ett slags fästningar) och i städer.

948 eft. Chr. föd. *) och bodde då i Kambardien vid foten af berget Kaukasus. Om deras då varande hemseder och inrättningar har man likväl inga elterrättelser. Endast deras hjeltebragder gjorde dem kända hos deras grannar. Att Kossakerne ständigt varit krigare, är det enda man vet med visshet; men på hvilken tid de formerat sig till Nation känner man icke med säkerhet. Ständigt beväpnade och färdige till nya ströftåg, bekymrade de sig icke att öfverföra till sina efterkommande några berättelser om hjeltebragder. De förde ett enkelt lefnadsätt, lefde af det byte de gjorde hos fienden, befattade sig endast med sin frihet, och ville aldrig hafva någon beständig Chef. Man tillägger likväl STEPHAN BATORNY äfven den äran, att hafva disciplinerat Kossakerna, hyfsat och mildrat deras seder, förenat dem i Stanitzer (kossakbyar eller städer), och bringat dem i ett samhällstillstånd som de förut föraktat: likväl med bibehållande af nyttiga sedvanor, aktning för sträng lefnad, känslolöshet för årstidernas omvexlingar, iakttagandet af den hos dem fordom rådande Spartanska måttligheten, vördnad för älderdomen och gästfrihet emot resande. BATORNY säges ock hos dem hafva infört handel och de manufakturur som idkades i Polen.

*) *Se Constant. Porphyrogenetes, de administr. imperio. C. X.*

Sedan Kossakerne fått Polen till så kallad skydsherre, uppreste de sig första gången år 1587 under deras Hetman IVAN PODKOVA, som betalade sin kärlek för friheten med sitt lif, och blef halshuggen. Andra uppresningen skedde år 1596, emot Konung SIGISMUND III. i Polen. Deras Hetman NALEVAIKO undergick sin företrädares öde.

År 1657. uppreste de sig å nyo. Deras Hetman PAWLUKA jemte 4 af deras förnämsta Officerare blefvo, tvertemot gifvit hedersord, halshuggne i Warschau; och då ramlade en del af Kossakernas privilegier.

En ny uppresning började år 1648. Efter ett hårdnackadt krig återfingo Kossakerne sina privilegier genom fredstraktaten i Zborov 1649.

Nytt krig uppstod sedan mellan Polen och Kossakerna år 1651. Då förlorade de sistnämde alla sina privilegier.

Kort derefter uppkommo åter nya stridigheter mellan Kossakerna och Polen; hvarefter, genom fredstraktat som redan nämnt är, Kossakerne gifvo sig under Ryssland.

1707 skedde uppresning emot Tzar PETER I, under Hetman MAZEPPA. Kossakernas Hufvudstad och Hetmannens Residens sedan år 1669, Baturin, blef af Ryssarna intagen med storm, och alldeles förstörd, till straff för invånarne som hållit sin Hetmans parti. Då fingo Kos-

sakerne och deras privilegier en svår stöt *).

När Kossakerne gäfvo sig under Ryskt välde, var första punkten i deras privilegier man stadfästade: *Deras ägande rätt af det land de då innehade.* Detta privilegium, ehuru stadfästadt af Rysslands Regenter, och af Kossakerna köpt med deras tapperhet och deras blod, hade likväl samma öde med de öfriga privilegierna.

Kejsarinnan ELISABET var, i anseende till sin gunstling Fältmarskalken och Hetmannen RAZUMOVSKY, i början af sin regering mycket för Kossakerna; men olyckligtvis bevistade RAZUMOVSKY de sista 16 åren af hennes regering aldrig någon af Kossakernas sammankomster. E-

*) *Donska Kossakernas Land var ganska vidsträckt, i Woroneschska och Azovska Guvernementen. De innehade många städer och byar; men efter uppresningen under MAZEPPA år 1707 blef mer än hälften Land dem frantagit. Man började redan 1708 med landets nya fördelning, och Kossakerne förlorade alla länder öster om floden Kuma tillika med Jajkska Kossakländerna, hvilka likväl af älders tillhört dem. Mot vester fräntog man hela provinsen Bachmut, och inskränkte deras land vester mot den lilla staden Lugan och floderna Don och Donetz. Deras besittningar i dessa nästan obebodda länder sträckte sig sedan knappt mellan 20 till 30 svenska mil. Tscherkask, deras hufvudstad, innehåller 5000 hus, byggda på höga pålar, emedan Don öfversvämmar landet om våren ända till en mils omkrets.*

LISABET indelade nya Servien i Guvernementer och ökade det med en landsträcka och skogar som af urminnes ålder tillhört Kossakerna. En Milis af Husarer upprättades der äfven, under förövändning att odla landet, men egentligen för att vaka öfver Kossakernas företag.

Kossakerne, som insågo att allt detta ledde till deras undergång, sände deputerade för att göra föreställningar här emot. Till svar insattes Sändebuden på Petersburgs fästning, hvarest de dogo af sorg. Detta omenskliga förhållande afskräckte icke Kossakerna. De sände nya Ombud, för att bevaka deras rättigheter och att föreställa deras så kallade Beskyddare, att utom Kossakernas tapperhet hade Ryssland icke kunnat bevara sina vidsträckta länder. Långt ifrån att bevekas af dessa föreställningar, uppretades Ryska Regeringen, och man frantog dem återstoden af de privilegier de ditintills bevarat. — Om de sedan fingo begagna någon af deras fordna rättigheter, skedde det likasom af Kejserlig nåd. Under förövändning af straff för deras djerfhet att våga göra föreställningar, förklarades Ukränske och Zaporogiske Kossakerne förlustige icke allenast all deras jord, utan äfven den ofantliga stora skogen Tschornoj Les, hvilken i alla tider aldrig varit dem disputerad. Dessa länder utdelades till nya inbyggarne af nya Servien.

STEFAN BATTERY införde först Hetmansvärdigheten bland Kossakerna, och ville att desse frivilligt skulle utvälja den. Hetman kallades sedan Kossakernas Chef i alla tider. Namnet är lånadt från Polskan. Polackarne kallade sina Chefer så, långt förrän några Kossaker funnos.

Denna hufvudmans makt var i början ganska inskränkt. Han vågade icke företaga något, utan att hafva rådfrågat Starchini och erhållit hela Nationens samtycke. Hetmannens inkomster bestodo i en viss Starostie (förläning af Nationens landtgoods), och slutligen kunde en sådan hafva i inkomst till nära 100,000 Rubel om året. Hvar och en som åsyftade denna värdighet, skulle vara krigsman, född af lagligt äktenskap, och dessutom hafva förvärfvat sig hela Nationens förtroende, emedan hela Nationen gemensamt genom ett allmänt bifall tillsatte den.

Starchini, efter ordet *de äldste*, voro Kossakernas gamle Generaler, 9 till antalet. Desse voro på lifstid, och kunde icke för förbrytelser straffas af Hetman.

Kossakerne äro mycket underkastade den bekanta sjukdomen: Polska Martofvan, som af dem kallas *Goschest*. De som angripas deraf, blifva under svåra plågor lame i alla leder och likasom förtvinnade. Efter någon tid få de en stark svettning i hufvudet, hvaraf håret blir likasom sammanklistradt. Några dagar derefter

derefter äro de befriade från lamheten, om de afklippa håret. Bli'r håret så intrassladt, att det icke kan utredas, så kastar sjukdomen sig på ögonen, och den sjuke förlorar synen. Kossakerne anse sjukdomen icke kunna botas genom medikamenter. Resor anses förmånligast, emedan många hafva tillfrisknat af luftombytet. Sjukdomen fortlant i arf på barn, likasom veneriskt, men försvinner under uppveaxandet. Den som en gång haft denna sjukdom, är sedan för alltid fri derifrån. Hästar äro äfven blottstälde för densamma.

Kossakerne och Zaporogerne efter dem, plägade uppkasta jordhögar, kallade *Kurgan*, och begrofvos der sådane, hvilka utmärkt sig. För dem som stupat i fält, under striden för fäderneslandet, upprestes Mausoléer, om ock den dödes kropp icke blef igenfunnen. Af dessa *Kurgan* finnas ännu många.

Kossakerne ägde omenskliga straff. Om en Kossak med berådt mod dödade en annan Kossak, lades han på den dödes kropp, och begge begrofvos tillika. Denna plägsed blef tidigt afskaffad hos Kossakerna, men Zaporogerne bibehöllo den ända till deras fullkomliga undergång.

Begick en Kossakqvinna äktenskapsbrott, nedgräfdes hon lefvande i jorden jemt efter halsen, och lemnades i detta tillstånd utan mat eller dryck till dess hon dog.

Detta straff nyttjades äfven länge i Ryssland, men är nu ändtligen afskaffadt.

Kossaker af Ukrännska stammen befunnos år 1762 i Lilla Ryssland till ett antal af 363,887 mankon. Dessa ägde då ännu 42,219 ländtgårdar och gods samt 121,769 enstaka gårdar. Vid CATARINAS död fanns hvarken $\frac{1}{3}$ af Kossaker eller $\frac{1}{3}$ af deras gods i Kossakers ägo. Dons Kossaker utgjorde, som nämdt är, (sid. 13,) endast 200,000. År 1762 voro de talrikast. Jaikiska stammen har alltid varit minst talrik.

Tillägg om Zaporogiska Kossakerna.

Zaporogerne voro indelte i en Setsch och 38 Kurener, som lydde derunder. Ordet *Kurén* betecknar ett samfund, eller stället der ett samfund upprättat sig. Hvar Kurén hade sin egen hushållning och sin enskilda styrelse. Alla som bodde i samma Kurén, hade gemensam kassa, gemensamt bord, och gingo tillsammans i fält. Zaporogerne kallade äfven deras corps-de-garde och deras allmänna krog Kurén.

Zaporogernas Kurener stodo alltid öppna, på det att hvar resande kunde gå in i dem och utan förebräelse äta af alla der befintliga matvaror, om än ingen af husfolket var tillstädes. Utan att blottställa sig för svåraste straff, kunde man

icke taga något med sig, emedan det ansågs för en helig regel, att allt som fanns i en Kurén, var i fullkomlig säkerhet.

Så snart en Zaporog lemnat sin Kurén, för att icke mera återkomma, förlorade han sin värdighet och sitt namn som Zaporog-Kossak, och kallades sedan allmänt *Paidamak* eller stråtröfvare.

Zaporogiska Kossakernas högste Befälhafvare kallades *Attaman Koschevoj*, och bodde alltid i Zaporogernas Setsch, i ett så kalladt slott, hvori äfven var en kyrka, der Gudstjensten förrättades efter Grekiska Läran.

Zaporogerne hade mycken tillgifvenhet och stor vördnad för sin Koschevoj, i synnerhet under deras expeditioner. Hans förnämsta inkomst, som bestod i frivilliga gåfvor Jul och Påsk, samt presenter af byten, var anseelig.

Zaporogernas Råd församlade sig alla år den 1 Jan., vanligen om eftermiddagen, under Koschevojs anförande, vid en gifven signal. Då byttes och delades länder och floder. Landet indelades i så många delar, som det innehöll Kurenere. Man sammanblandade lotter, och sedan hvar Kurén dragit lott, behöll den för hela det året det tillfallna landet och fisket. Ingen Kossak från en annan Kurén kunde under tiden utan tillstånd jaga eller fiska på den andras ägor. Delningen slutad, valdes en ny Attaman Koschevoj, eller stadfastades den dåvarande

i sitt embete. Ingen Embetsman eller gammal Kossak hade del i detta val, utan det berodde endast af sjelfva menigheten att taga dertill hvilken de ville.

Den andra sammankomsten hölls Påskdagen, för att ombyta Befälhafvare; men om man ville bibehålla dem, upplöstes sammankomsten. Den siste och enda Attaman Koschevoj, som varit förrädare emot Zaporogernas Republik, fick af CATARINA II, till bevis deraf, en guldmedalj med hennes bröstbild att bära i blått band på bröstet.

Hvar Kurén hade sin egen Attaman, med oinskränkt makt inom sitt samfund. Han kunde till och med prygla sina Zaporoger för det minsta fel. De lydde honom som en far, utan att någonsin visa ovilja eller missfirma honom. Hvar Attamans pligt var att bevara sin Kuréns penningar, kläder och det byte som gjordes. Den undergifvenhet hvar Kurén visade sin Attaman, var vida större än den de betygade sjelfva Koschevoj, eller någon af deras högre embetsmän. Attaman å sin sida sökte afven att värdigt uppfylla sitt embete. — Honom ålåg all estersyn, så att hvarken mat, dryck, ved eller något annat fattades. Var en Attaman oförmögen att bestrida sitt kall, antingen af sjukdom eller annars, afsattes han genast, och bland Kurénens Zaporoger valdes strax en ny. Aldrig valdes en Zaporog ifrån en annan Kurén. Hvar At-

taman bodde tillsammans med sin Kuréns Kossaker. Hvar Kurén hade en egen kock och några pojkar till uppässning. Kocken fick 5 Rubel om året af Kurén, och 5 kopek årligen af hvar Zaporog-kossak som spisade der. Anrättningen bestod af 2 rätter, *Salamacha*, ett slags soppa af mjöl, vatten och salt, och *Teteria*, en tjock blanning af mjöl, gryn och hirs, kokad med svagdricka eller fisksoppa. Man åt samfällt ur stora kärl, kallade *Voganki*, men bröd nyttjades aldrig. Förråden till dessa anrättningar köptes på samfällt bekostnad; men om någon ville äta bättre mat, fick han skaffa sig sådan på egen bekostnad. De Zaporoger som idkade handverk, eller endast befattade sig med fiske och jagt, bodde i enstaka hus, höllo egen hushållning, ochingo icke något af Republiken, utan måste förskaffa sig allt genom egen industri. De lefde bättre än sjelfva Attamanerna, och nyttjade bröd. Ehuru benägne för dryckenskap, förde Zaporogerne hvarken bränvin eller andra starka drycker med sig på deras expeditioner.

Zaporogerne brukade till Nationaltecken att låta raka hela hufvudet, och endast kvarlemnna på hjessan en hårtofs af en rörs tjocklek. Denna hårtofs var för dem af sådan vikt, att om en Zaporog bortryckte den från en annan, måste han betala honom 5 Rubel. I öfrigt klädde Zaporogerne sig som Kossakerne,

med den skillnad, att de förre nyttjade fyrkantiga mössor med skinnbräm, och de sednare alltid runda. Att förekomma ohyra i kläderna, läro Zaporogerne koka en mycket fet fisk, kallad *Cetrina*, och inbyrde det nya linnets väl i skumfettet deraf. Sedan togo de linnets på sig, och aflade det icke förr, än det var utslitit.

Zaporogerne emottogo aldrig något qvinnfolk i deras Setsch. De fruktade att af dem blifva hindrade vid deras företag, och att de skulle ändra deras tycke för krig. De upprättade därför en lag, att icke något qvinnfolk skulle få synas i deras land. För att blifva fulltalige, emottogo de desertörer från alla Nationer och Christna Sekter. De öfvertalte äfven resande att låta inskrifva sig bland dem. Dessutom bortröfvade de, som ofvan anfördt är, gossebarn i angränsande länder. Dessa smektes, hyllades och uppföddes i Zaporogernas sedvanor och lefnadssätt. För att blifva erkänd för äkta Zaporog, fordrades att med en liten båt passera i de svåraste Dniiperströmmens vattenfall, hvaraf somliga voro af 12 till 15 fots höjd.

Zaporogerne respekterade mycket ägande rätten sins emellan, hvarföre de ock införde den lagen, att hvilken Zaporog som tog något i en Kossak Setsch, skulle vara förbunden att i 3 dygn i ett träd upphänga hvad han tagit; hvarest, om icke någon infann sig och beviste det vara sitt, det ansågs som Zaporogens

egendom. Gjorde han annorlunda, undergick han den högsta bestraffning.

Zaporogerna hade endast 2:ne hufvudstraff. Antingen blef förbrytaren hängd i närmaste träd eller bunden vid en påle, vid hvilken ställdes en flaska brännvin och en påk. Hvar och en som gick förbi, tog sig en sup och gaf förbrytaren 2 till 3 slag hvar han tyckte. Detta fortfor till dess den olycklige blef ihjelslagen. För stöld, som föreföll högst sällan, blefvo örsnibbarne genomdragne med ett långt tagelsnöre, hvilket en Kossak höll i ena handen och med en piska i den andra slog tjyven så länge, till dess begge örlapparne voro sönderrifne. Onaturliga brott, ehuru mycket gängse bland Zaporogerna, belades med högsta straff. Den som gömde eller köpte tjyfgods, straffades lika med tjyven. Den som sålde öfver fastställt pris, blef hårdt straffad. Koschevoj eller Attamanerne läto Kossakerna plundra all egendom från den brottslige.

Hvar Zaporog, gammal eller ung, hade sin bössa, sin hillebard och sin sabel, hvilken alltid var i godt stånd. Några hade pistoler. De förfärdigade sina vapen i deras Setsch; men krut och kulor köpte eller tillröfvade de sig från grannarna.

Att Zaporogiske Kossakerne stodo, likasom de Ukränske, ömsom under Polens, Chans i Krim, och slutligen under

ANNA IVANOVNAS regering, under Rysslands beskydd, är allmänt kändt. Zaporogerne ledde likväl i det bästa förstånd med Ryssarna, ifrån ANNAS regering ända till CATARINA II:s tid, då hon år 1764 afskaffade Ukränska KossakHetmansvärdigheten *), och i stället inrättade en Kommission af åtta Ledamöter. Likväl då Sultan MUSTAFA år 1768 förklarade Ryssland krig, biträdde Zaporogerne Ryssarne med en ojemförlig tapperhet, list

*) Då upplöfsmännen till 1762 års Revolution och PETER III:s afsättande fruktade att se sitt verk förloradt, och sökte att vinna GardesRegementerna, öfverlemnade Preobraschenska och Semenovska GardesRegementerna sig genast åt de sammansvurna; men Ismailovska Gardet, hvars Chef Hetmanen Grefve RAZUMOVSKY var, förblef i ovisshet hvilket parti det skulle taga. Detta dröjsmål i beslut gafrika anledningar åt Hetmannens ovänner att hos Kejsarinnan söka skada honom. De tillstyrkte henne att skilja RAZUMOVSKY från sitt HetmansEmbete, hvilket gjorde honom för mycket mäktig och farlig. Detta råd var orsaken att Kejsarinnan en dag sade till honom: «Ert Embete som Hetman bör vara ganska indrägtigt; huru mycket inbringar det om året? Från 60 till 100,000 Rubel, svarade RAZUMOVSKY. «Nå skulle ni bli ledsen,» fortfor Kejsarinnan, «om jag ville vara Hetman sjelf, utan att minska er inkomst, och endast bespara er de besvär som äro dermed förenade?» RAZUMOVSKY förlägen, såg sig nödsakad att samtycka och svarade endast: «Det beror af E. Maj:t.» Dermed upphörde detta Embete och derigenom försvann den dyrbaraste återstod af Kossakernas privilegier.

och försåt emot deras urminnes fiende Turken. De förstörde och bortröfvade från Turkarne oräkneliga magasin, och tillfogade deras armé otroliga förluster, hvarigenom de icke litet bidrogo till den för Ryssland ärefulla freden i Kainardgi. Till belöning härföre, åsyftade Ryssarne, efter erhållen fred, endast deras fullkomliga undergång, som mest bidragit till deras väl. Tvister öfver Zaporog kossakernas privilegiers öfverträdande af Ryssarne, hade åren förut ofta uppstått och gifvit anledning till mycken oreda och missnöje emellan Ryska Hofvet och Zaporogerna.

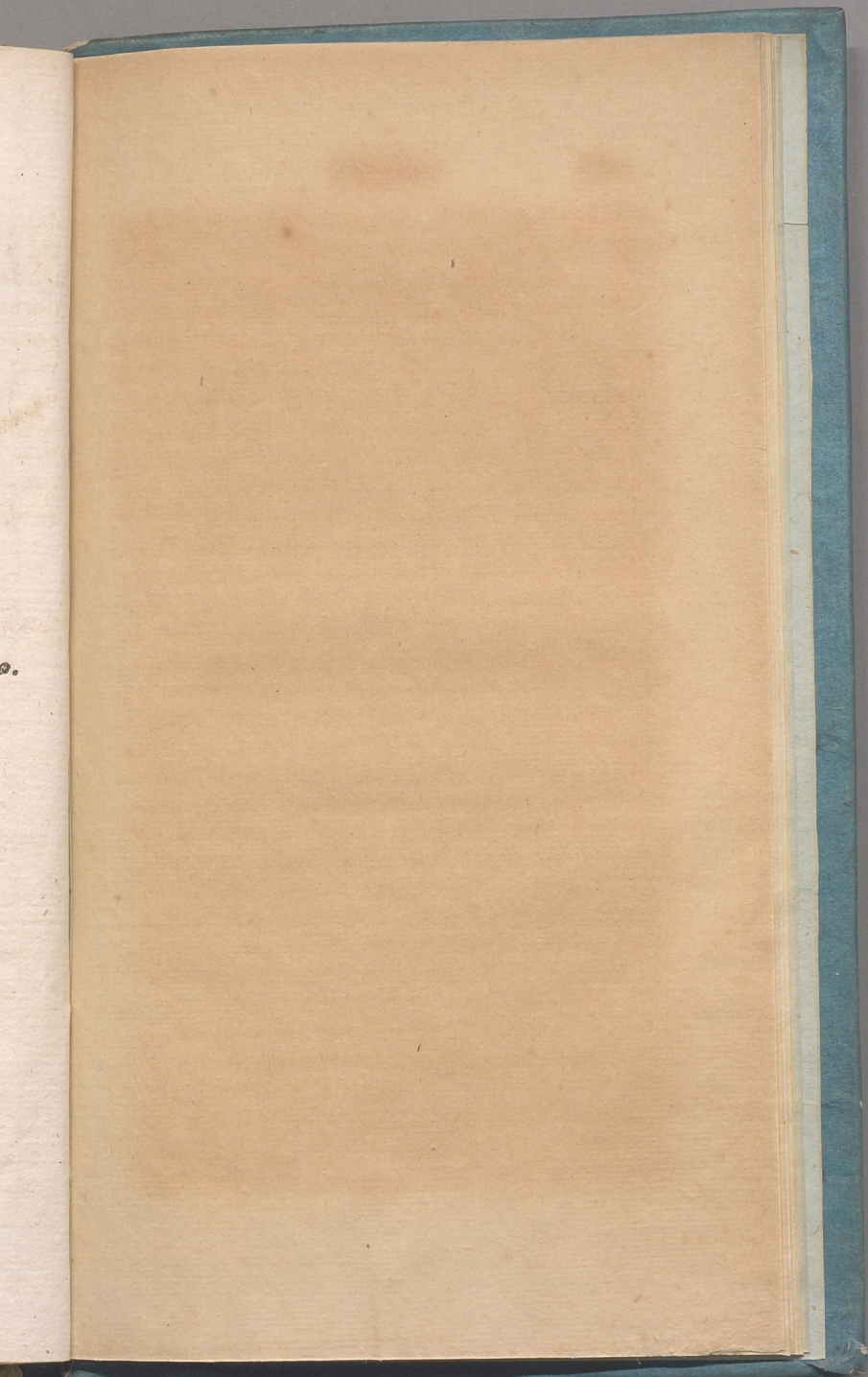
Många klagomål uppkommo å Zaporogernas sida — men lörgälfes. De afsände Deputerade till Petersburg; men desse insattes i fängelse, och förgingos nästan alla af hunger och köld. Detta var likväl icke det enda våld de undergingo. För att söka sak med Zaporogerna, föreslog Ryska Regeringen dem å nyo att de skulle gifta sig. — Zaporogerne svarade, att deras mod derigenom skulle förminskas, att de skulle blifva mindre ihärdige och ej så skicklige till krig. Man föreslog dem derefter att de allmänt skulle låta inskrifva sig i Rulla; men de svarade att de hade, utan att stå i rulla, ofta nog krigat för Ryssland, alltid utmärkt sig med tapperhet, och gjort Ryssland stora krigstjenster: att det dessutom var emot deras privilegier, hvilka Regen-

ter bekräftat, och hvilka bekräftelser borde anses heliga. Missnöjet öfver allt detta hos Zaporogerna och fruktan för en revolution af dem verkade, att CATARINA utfärdade genast en Ukas d. 14 Aug. 1775, hvari förklarades i ingressen, att den Kossak-Setsch, som varit känd under namn af Zaporogiska Kossakerna, blifvit för alltid upphäfvnen, i anseende till deras olydnad. I sjelfva Ukasen, bestående af 5 punkter, anfördes som ett gällande skäl till deras fullkomliga förstörande: Att Zaporogerna sträckt deras öfvermod så långt, att de till och med börjat tillvälla sig landsträckor, som af ålder tillhört Donska Kossakerna, hvilka, enligt ordalydelsen i Ukasen, *Vi äre synnerligen förbundne, och hvilka Vi hedra med Vår utmärkta nåd, i anseende till deras trohet, tapperhet och anständiga lefnadssätt.* Att, efter verkligt betraktande häraf, hette det vidare, Vi finne Oss emot Gud, Vårt Rike och Menniskoslägtet förbundne att utrota den Zaporogiska Setschen och dess Kossaker, &c. &c. Hvilket äfven snart lyckades.

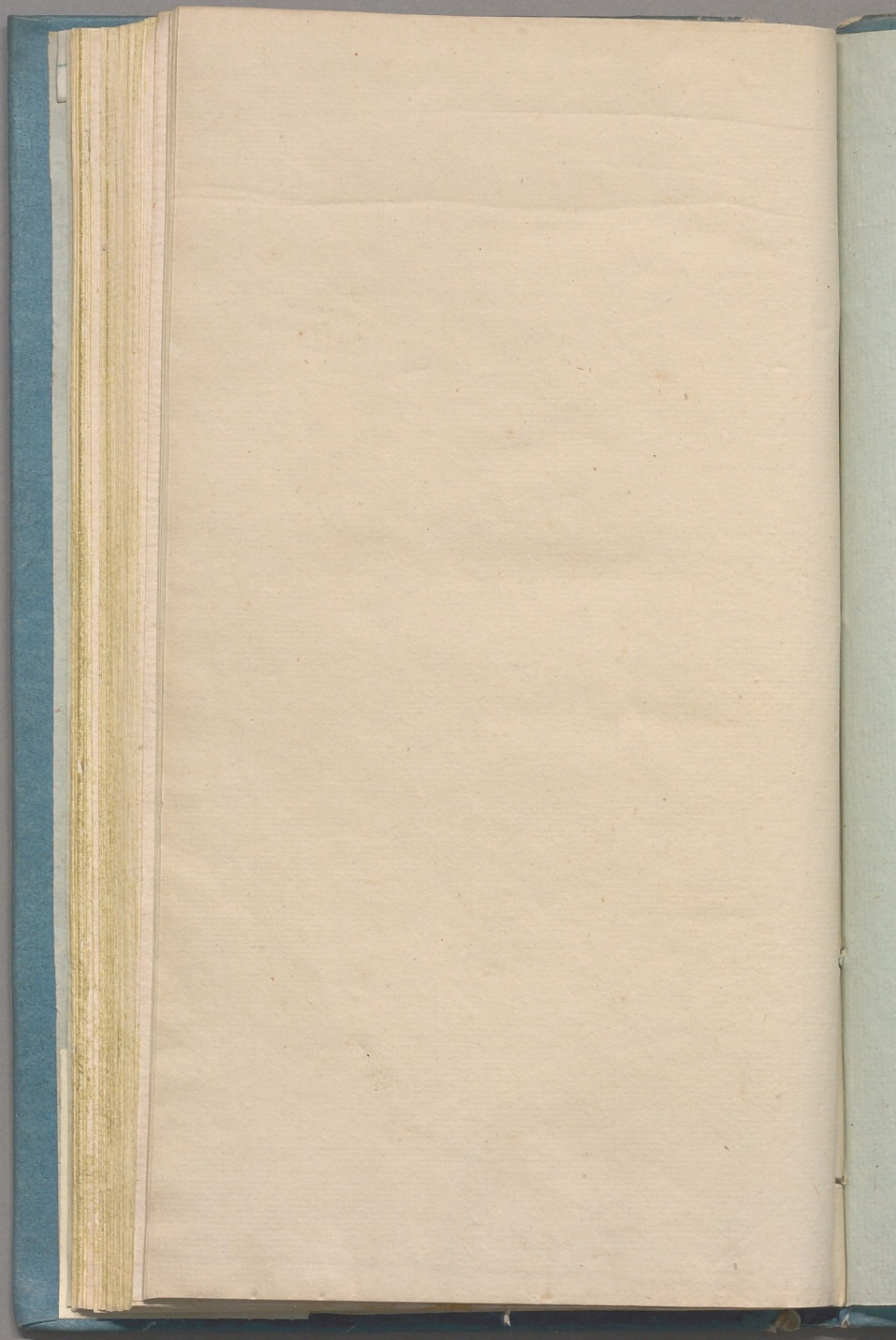
Hela Zaporogernas frihet bestod i deras lättjefulla lefnadssätt. De tillbragte dagen med att äta och dricka, och att för resten göra ingenting. De åldrades i liderlighet, och dogo som de lefvat. En-

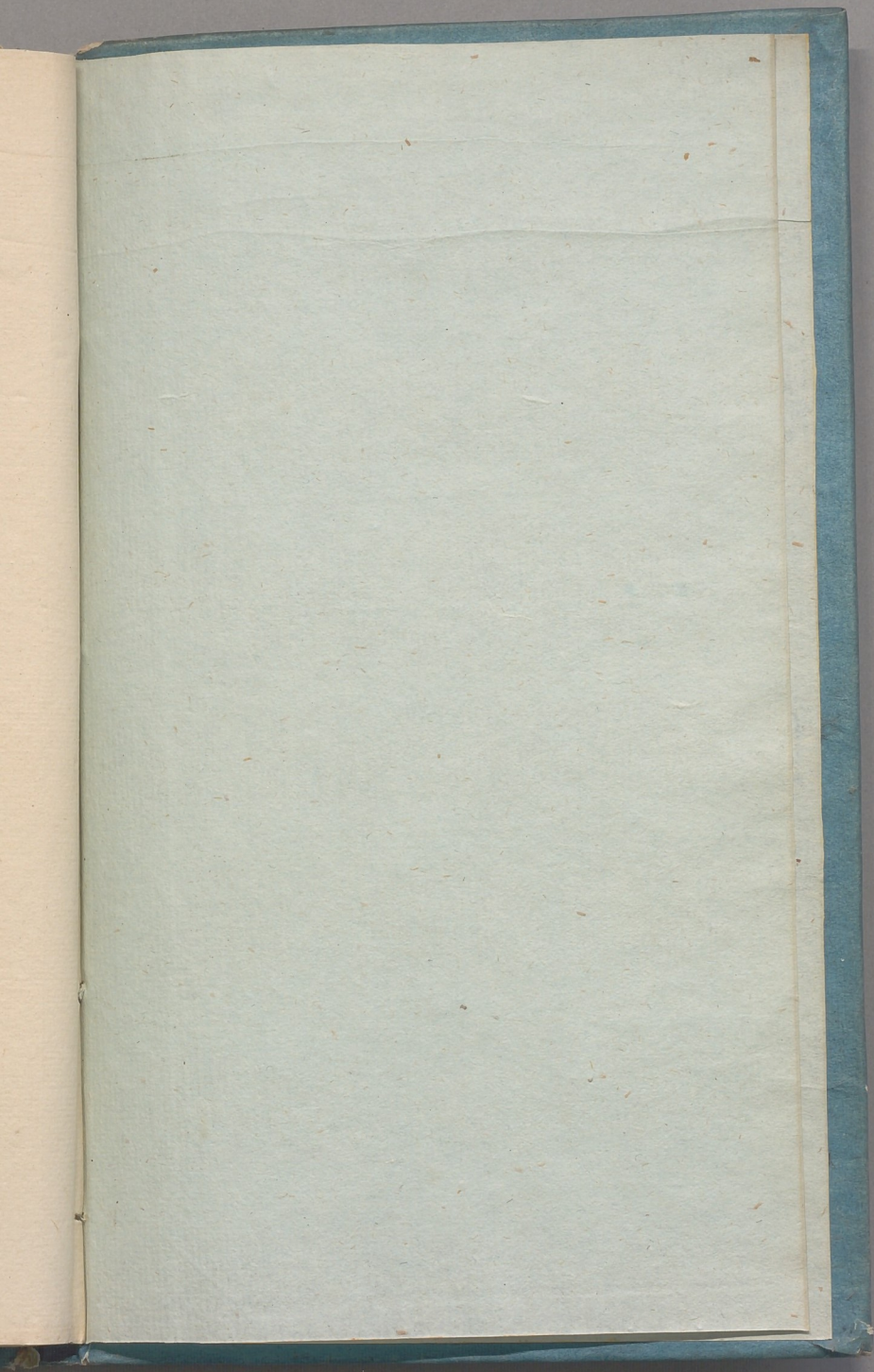
dast i fält visade de sig vara menniskor. Då voro de tappre, lydige, outtröttlige. Under fredstider gingo de efter tur, då deras Koschevoj behöfde skicka dem nägorstädes. I fredstider höllo de aldrig vakt om deras Setsch, och derigenom hade Ryssarne lätt att öfverraska dem. I allmänna handlingar kalla de sig *Tappra Hären af Zaporogiska Kossakerna, hvilka innehafva nedra delen af Dnipern.*

Exemplaret kostar 12 skill. Banko.

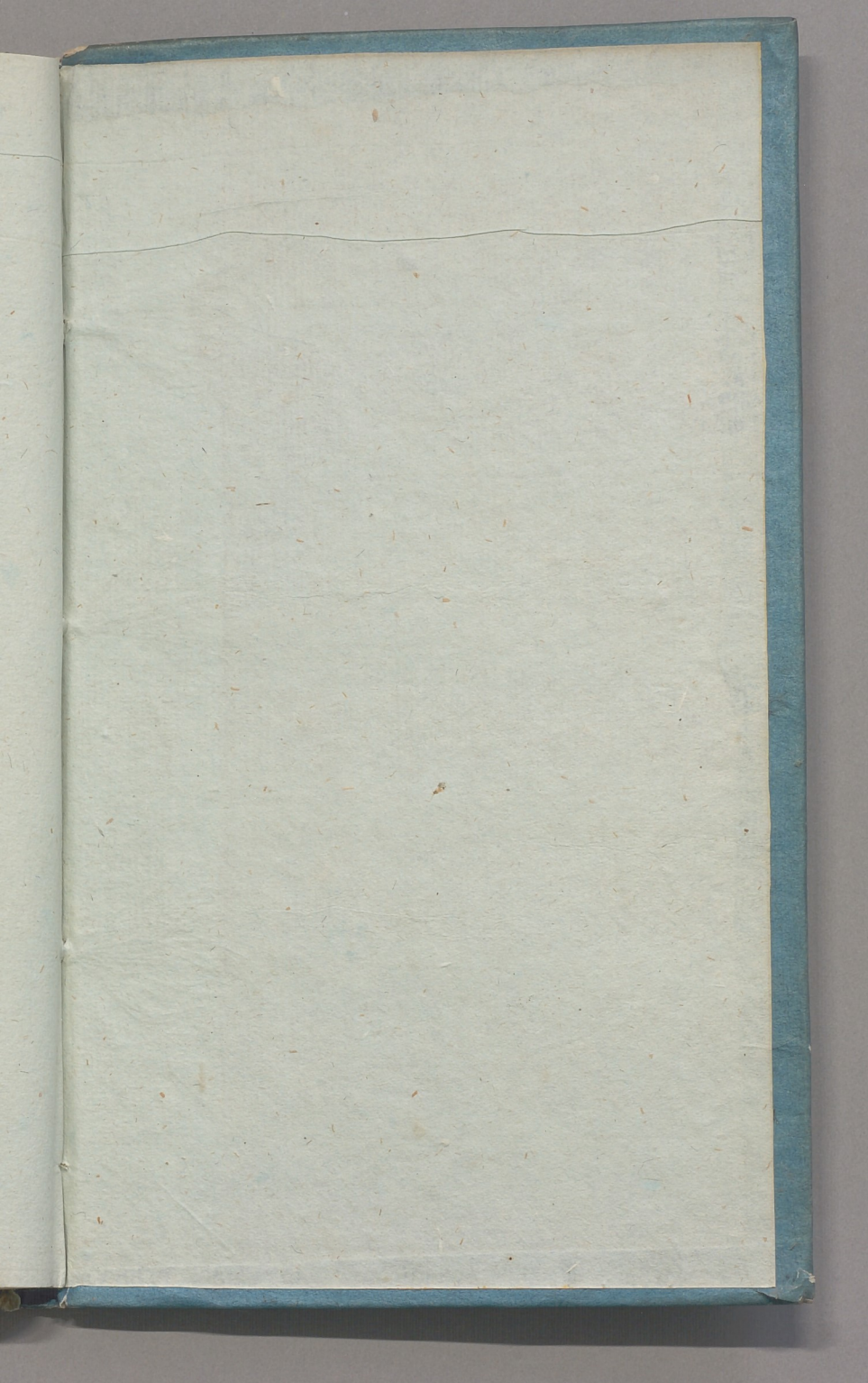

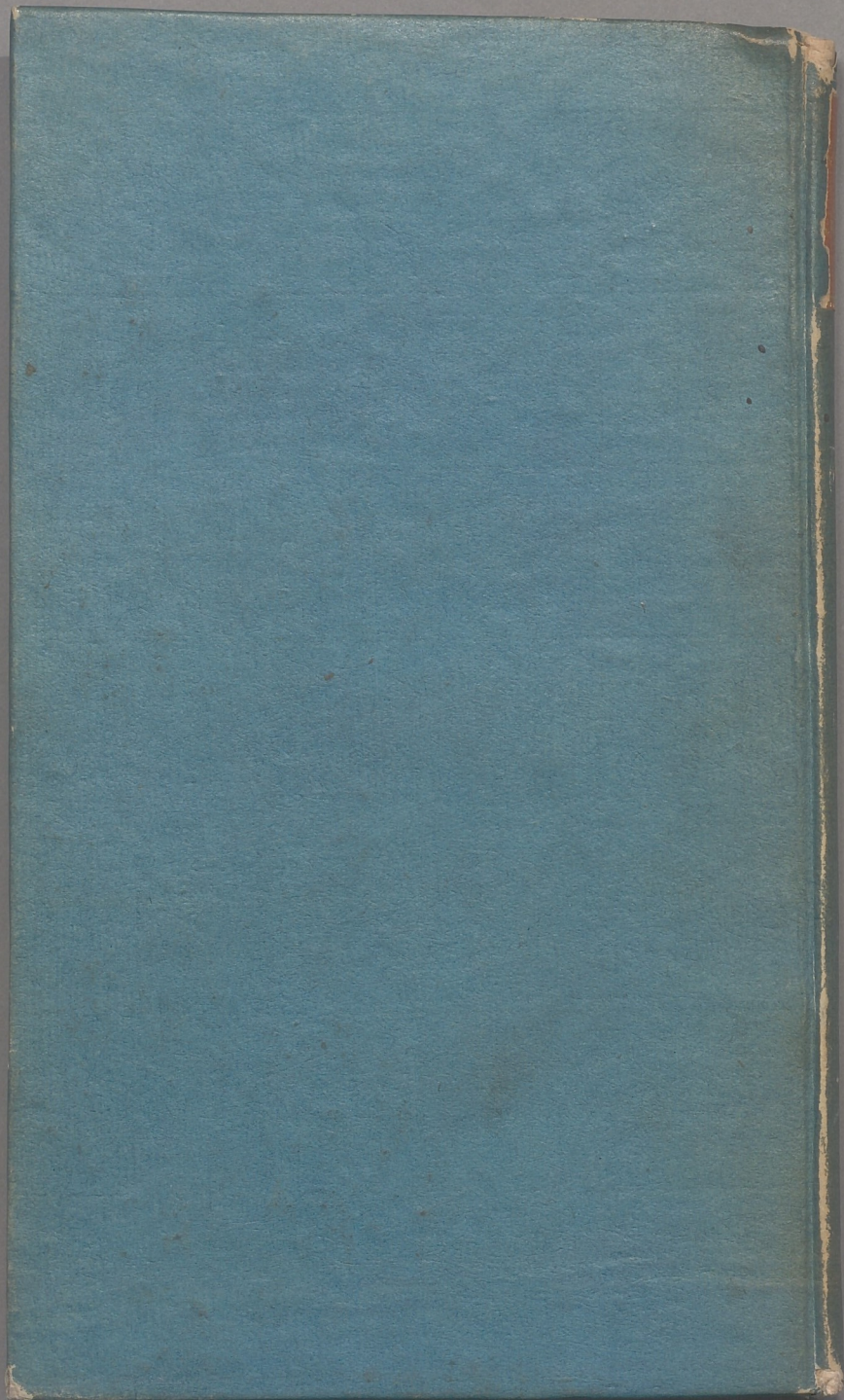

www.books2ebooks.eu